

وزارت تحصیلات عالی
پوهنتون کابل
پوهنځی محیط زیست

مونوگراف دوره لیسانس

مطالعه آلودگی هوا در ساحات رهائشی ناحیه هفتم شهر
کابل

(دانش مردم، رفتار مردم، عملکرد مردم)

Ketabton.com

استاد رهنما: پوهنیار سید کاظم " هاشمی "

ترتیب کننده: محمد صالح قادری

دیپارتمنت: علوم محیط زیست

سال تحصیلی: 1400

پیشگفتار

الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على سيدنا محمد مصطفى ص، و على آله و صحبه اجمعين اما بعد پروردگار را سپاس است سکه انسان را اشرف مخلوقات گردانيد و برايش علم آموخت. و محيط را برای زندگی انسان مهيا کرد.

جا دارد در آخرين مرحله ليسانس خودم درگام نخست از پدر بزرگوارم (الحاج محمد اشرف قادري) و مادر عزيزم ابراز تشکري و قدردانی نمايم که بنده را ترغيب و تشويق ، کمک های مالی و معنوی کردن و زمينه را مساعد ساختن تا در اين رشته ارزنده و با اهميت تحصيل نمايم و همچنان از برادر بزرگوارم (محمد طيب قادري) ابراز تشکري و امتنا نموده که بنده را تشويق ، کمک های مالی و معنوی کردن و از ديگر برادرانم و خواهر عزيزم ابراز تشکري و امتنا دارم و کسانی که با من همکاری کردن در تهيه اين مونوگراف ابراز تشکري مينمائيم.

در اخير از استادان گرامی که در اين چهار سال بنده را تعليم دادند در اين رشته مهم ابراز تشکري کرده و همچنان از استاد محترم (سيد کاظم هاشمی) استاد رهنمای بنده ابراز تشکري دارم که موقع خوب را براي من مساعد نمودند و در بخش انتخاب موضوع و ديگر موضوعات با همکاری های عاليمانه خویش مرا مستفيد نموده و در شيوه جمع آوری معلومات مرا رهنمایی نمودند و تمام افراد که همکاری کردند در اين زمينه یک جهان سپاس گذارم از ایشان .

خلاصه تحقیق (Abstract)

آلودگی هوا یکی از مشکلات جهانی و فرامرزی بوده که کشور عزیز ما افغانستان از این بخش متاثر میباشد، و همچنان شهر کابل که پایتخت است یکی از آلوده ترین ولایات در افغانستان میباشد. همچنان در بین نواحی کابل که هشت ناحیه آلوده ترین است در این هشت ناحیه، ناحیه هفتم یکی از آلوده ترین ناحیه ها است. هدف این تحقیق مطالعه آلودگی هوا از ساحه رهائشی ناحیه هفتم شهر کابل میباشد که در آن سطح دانش، مصرف منابع سوخت و علاقه مردم در ارتباط به آلودگی هوا و فعالیت های گرمایشی، پخت و پز در ناحیه هفتم در شهر کابل میباشد است. در این تحقیق از روش توصیفی و تحلیلی استفاده صورت گرفته شده است و از چندین مرحله در این تحقیق استفاده نموده شده که شامل، جمع آوری معلومات، ایجاد یا ساختن پرسشنامه، شیوی نمونه گیری، تعداد نمونه، تحلیل و تجزیه معلومات میباشد. نتایج این تحقیق نشان میدهد که ساحات رهائشی یک منبع عمده آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل میباشد. و همچنان فیصدی انواع مواد سوخت، مصرف مواد و منابع مواد سوخت که مردم برای پخت و پز و گرمایش و دیگر بخش ها که در ساحات رهائشی استفاده میکنند. در نتیجه این تحقیق باید چندین پیشنهاد عملی شود، بلند بردن دانش مردم در ارتباط به آلودگی هوا توسط دولت، نهاد های شخصی و رسانه ها، مردم باید از منابع پاک سوخت برای گرمایش و پخت و پز استفاده کنند، بجای منابع که باعث آلودگی هوا میشود، و در اخیر اداره ملی حفاظت محیط زیست افغانستان به منظور شناسایی دقیق عوامل آلودگی هوا ضرورت است دستگاه های تثبیت کیفیت هوا را در نقاط مختلف شهرها بخصوص در ناحیه هفتم شهر کابل که دستگاه های تثبیت هوا وجود ندارد نصب کند تا میزان دقیق آلودگی هوا و ارقام دقیقتر به دست بیاورند.

Abstract:

Air pollution is one of the global and cross-border problems that our dear country Afghanistan is affected by, and also the city of Kabul, which is the capital, is one of the most polluted provinces in Afghanistan. Also, among the districts of Kabul, which are the eight most polluted districts, in these eight districts, the seventh district is one of the most polluted districts. The purpose of this study is to study air pollution from the residential area of the seventh district of Kabul, in which the level of knowledge, consumption of fuel resources and people's interest in air pollution and heating activities, cooking in the seventh district of Kabul. In this research, descriptive and analytical methods have been used and several steps have been used in this research, which include collecting information, creating or constructing a questionnaire, sampling method, number of samples, analysis and analysis of information. The results of this study show that residential areas are a major source of air pollution in the seventh district of Kabul. As well as the percentage of fuels, materials consumed, and sources of fuels that people use for cooking and heating, and other areas used in residential areas. In the knowledge section of the people in this research, the people of the seventh district of Kabul city have average information and in the performance section of the people, people use more low-quality materials such as coal, wood for heating and only gas is used in cooking. People's behavior, people like to use quality clean materials from advanced equipment and also like to cooperate with environmental officials. As a result of this research, several practical suggestions should be made, raising public awareness of air pollution by the government, private institutions and the media, people should Use clean fuel sources for heating and cooking, instead of sources that cause air pollution, and more recently the Afghan National Environmental Protection Agency to accurately identify the causes of air pollution. Especially in the seventh district of Kabul, where there are no air stabilization devices to install the exact amount of air pollution and more accurate figures.

فهرست عناوین

صفحه ها	عناوین
1	فصل اول
1	معلومات عمومی
1	1.1 مقدمه
2	2.1 بیان مسئله
4	3.1 اهمیت تحقیق
5	4.1 اهداف تحقیق
5	هدف اصلی
5	اهداف فرعی
5	5.1 سوالات تحقیق
6	فصل دوم
6	پیشینه تحقیق
6	1.2 پیشینه تحقیق
7	2.2 بحث عمومی هوا و اهمیت آن
8	3.2 تعریف آلودگی
8	4.2 تاثیرات جسمانی آلودگی هوا
11	5.2 آلوده کننده گاه اولیه هوا
11	6.2 عمده ترین آلوده کننده گان اولیه هوا
11	1: کاربن مونواکساید (CO)
14	2: ذرات معلق
14	3: اکساید های نایتروجن (NO, NO ₂)
16	7.2 آلوده کننده های ثانوی هوا
16	ازون
16	دود فوتوکیمیاوی
17	آئروسول و مه (H ₂ SO ₄)
17	8.2 مشکلات صحتی ناشی آلودگی هوا
17	هوای آلوده (هوای بحرانی)
17	میزان مرگ و میر ناشی از سرطان
18	آلودگی هوا و دستگاه تنفسی
18	آلودگی هوا و بیماری های قلبی عروقی
19	ذرات معلق

19	تشریح ارقام آرایه شده در جدول
20	9.2 وسیله اندازه گیری آلوده گی هوا
21	10.2 تاریخچه آلودگی هوا در کابل
23	11.2 وضعیت فعلی آلودگی هوا در شهر کابل
24	12.2 جمعیت و وضعیت اجتماعی-اقتصادی شهر کابل
27	
27	13.2 اقلیم شهر کابل
29	14.2 عوامل آلوده گی شهر کابل
29	جدی ترین عوامل آلودگی هوا در کابل
30	نبود برق
31	فاقد سیستم حمل و نقل عمومی
32	تیل بی کیفیت
33	استفاده از چوب و ذغال
33	تراکم نفوس در شهرها و آلودگی هوا
34	فصل سوم
34	روش تحقیق
34	1.3 ساحه تحقیق (موقعیت جغرافیایی کابل)
35	2.3 موقعیت جغرافیایی ناحیه هفتم
36	3.3 روش یا میتود تحقیق
36	4.3 جمع آوری معلومات یا (Data Collection):
36	5.3 ایجاد یا دیزاین پرسشنامه (Questionnaire):
36	6.3 شیوی نمونه گیری (Sampling Method):
37	7.3 تعداد نمونه (Sample Size):
37	8.4 روش یا میتود تحلیل معلومات (Data Analysis):
38	فصل چهارم
38	یافته ها و مناقشه
38	1.4 موقعیت های توضیح پرسشنامه
39	2.4 تحلیل و تجزیه معلومات ها
39	سوالات بخش اول تعداد افراد که بخش دانش مردم را جواب داده اند:
40	3.4 سوالات بخش اول: دانش مردم در باره آلوده گی هوا
43	4.4 سوالات بخش دوم: رفتار مردم در ارتباط به آلوده گی هوا
43	سوالات بخش دوم رفتار مردم و تعداد مردم که به چی اندازه مواد استفاده میکنند
51	5.4 سوالات بخش سوم: عملکرد مردم در ارتباط به آلودگی هوا

51	سوالات بخش سوم عملکرد مردم و تعداد افراد
55	6.4 مناقشه
55	اقدامات محیط زیستی دو شهر بزرگ دنیا در ارتباط به ساحات رهایشی و مقایسه با این منوگراف
57	فصل پنجم
57	نتایج و پیشنهادات
1.5	نتیجه گیری
57	
59	2.5 پیشنهادات
60	ماخذ
62	ضمایم:

فهرست گراف ها

- 7 ..... گراف 1: نمونه آماری بیماری های روانی و جسمانی ناحیه هفتم شهر کابل
- 19 ..... گراف 2: گزارش روزانه کیفیت هوای شهر کابل از چند ناحیه مربوطه
- 39 ..... گراف 3: معلومات پاسخ دهنده گان پرسشنامه
- 40 ..... گراف 4: مجموعه فیصدی سوالات بخش دانش مردم در باره آلودگی هوا
- 40 ..... گراف 5: معلومات مردم در باره آلودگی هوا
- 41 ..... گراف 6: کیفیت آلودگی هوا در سال های پسین
- 41 ..... گراف 7: فیصدی آلودگی هوا از ساحات رهایشی
- 42 ..... گراف 8: فیصدی فعالیت های سیستم گرمایشی در بخش آلودگی هوا
- 42 ..... گراف 9: فیصدی فعالیت های سیستم پخت و پز در بخش آلودگی هوا
- 43 ..... گراف 10: تناسب آلودگی هوا بین ساحات رهایشی و ترانسپورت
- 44 ..... گراف 11: مجموعه فیصدی سوالات بخش رفتار مردم
- 44 ..... گراف 12: فیصدی آلودگی هوا در فصل ها
- 45 ..... گراف 13: فیصدی مواد سوخت در ساحات رهایشی
- 45 ..... گراف 14: فیصدی مواد که برای گرم کردن خانه ها مردم استفاده میکنند
- 46 ..... گراف 15: فیصدی مواد سوخت برای پخت و پز در طول سال
- 46 ..... گراف 16: منبع که در پخت و پز مردم استفاده میکنند
- 47 ..... گراف 17: فیصدی استفاده مردم از چوب در طول سال
- 47 ..... گراف 18: فیصدی مواد سوخت برای گرمایش خانه ها
- 48 ..... گراف 19: فیصدی چوب که مردم در زمستان استفاده میکنند
- 48 ..... گراف 20: فیصدی ذغال سنگ که مردم در زمستان استفاده میکنند
- 49 ..... گراف 21: فیصدی ذغال سنگ که مردم در طول سال استفاده میکنند
- 49 ..... گراف 22: فیصدی گاز طبیعی که مردم در طول سال استفاده میکنند
- 50 ..... گراف 23: فیصدی مواد که مردم در بخش پخت و پز استفاده میکنند
- 50 ..... گراف 24: فیصدی ابزار که مردم برای گرمایش استفاده میکنند
- 51 ..... گراف 25: مجموعه فیصدی سوالات بخش عملکرد مردم
- 51 ..... گراف 26: فیصدی استفاده مواد بیکفیت نسبت به مواد با کیفیت
- 52 ..... گراف 27: حمایت و همکاری مردم در قبال مسئولین محیط زیست
- 52 ..... گراف 28: اطلاع رسانی موضوعات محیط زیستی برای مردم توسط مردم
- 53 ..... گراف 29: فیصدی استفاده انرژی پاک نسبت به دیگر انرژی ها
- 53 ..... گراف 30: فیصدی ابزار که آلاینده کم تولید میکند
- 54 ..... گراف 31: فیصدی مواد سوخت پاک بجای مواد بی کیفیت
- 54 ..... گراف 32: فیصدی مواد که مردم در گذشته از مواد پاک استفاده میکردند

فهرست اشکال

- شکل 1: وسیله اندازه گیری آلوده گی هوا 20
- شکل 2: تاریخچه آلودگی هوا در شهر کابل 22
- شکل 3: وضعیت فعلی آلودگی هوای شهر کابل 24
- شکل 4: جمعیت و وضعیت اقتصادی و اجتماعی شهر کابل 27
- شکل 5: وضعیت اقلیمی شهر کابل 29
- شکل 6: موقعیت جغرافیایی شهر کابل 34
- شکل 7: موقعیت جغرافیایی ناحیه هفتم شهر کابل 35
- شکل 8: نقاط که پرسشنامه توضیح شده است 38

فصل اول

معلومات عمومی

1.1 مقدمه

هوا یا اتموسفر یکی از ترکیبات اصلی طبیعت و محیط زیست است که مانند آب بدون آن زندگی در کره زمین ناممکن است. آنچه درین رساله نظر افکنده شده در حقیقت شامل هوا، ترکیبات هوا، آلودگی هوا، عوامل آلوده گی هوا و اثرات خطرناک آن بالای صحت انسانها و بالاخره تکنالوژی هائیکه بتوانیم بخاطر صحتمند بودن و مفید بودن به جامعه خود از آن استفاده شود. (حبیب، 1397)

فعلا در جهان آلوده گی هوا چهارمین عامل مرگ و میر زودرس انسان ها در جهان است. همچنین بررسی های بانک جهانی نشان می دهد هوای آلوده، عوارض اقتصادی سنگینی برای کشور های در حال توسعه به همراه دارد و سالانه بیش از 5 تریلیون دالر هزینه در سطح جهانی، صرف تعطیلی روز های کاری در اثر آلوده گی هوا و هزینه های پیشگیری از مرگ و میر زودرس میشود. و همچنان روند کنونی افزایش مصرف انرژی در جهان، بشر را با دو بحران بزرگ مواجه کرده است؛ نخست آلوده گی محیط زیست که از اثر سوزاندن گازهای گلخانه و تیل های بی کیفیت و دیگر در جهت به پایان بردن این منابع تامین انرژی که یکی از اساسی ترین نیاز های توسعه اقتصادی و بهبود کیفی زندگی بشر است. کشور های مختلف با توجه به ظرفیت ها و توانایی های مالی که دارند از گزینه های مختلف برای کاهش آلوده گی هوا استفاده می کنند. این تدابیر در کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت در نظر گرفته میشود و بیشتر توسط دولت، مردم و نهاد های جامعه مدنی عملی میگردد که به صورت اجمالی میتوان این مسایل را بر شمرد. آلودگی محیط زیست، تنها به یک بُعد از زندگی بشر آسیب نمیرساند؛ بلکه این آلودگیها تمامی ابعاد روانی، اجتماعی، اقتصادی و جسمی را به طور گوناگون متاثر ساخته و زندگی سالم و سبز را تهدید میکند. از بُعد روانی، آلودگیهای زیست محیطی، افسردگی اشخاص را افزایش داده و رفتارهای خصمانه را تقویت میکند؛ در مقابل، محیط سبز و عاری از آلودگی، فضایی را برای تخلیه هیجانی مهیا ساخته، قدرت کنترل و مدیریت فشار روانی را نیز افزایش میدهد. همچنین محیط سالم و پاک، عملکرد اجتماعی اشخاص را سرعت بخشیده و محیطی را فراهم مینماید تا انسانها برای فرار از مشکلات روزمره و به دست آوردن توان مقابله با فشارهای زندگی به دامن طبیعت روی آورده و با سپری کردن لحظات خوش، قادر گردند تا فشار روانی را بهتر تحمل

نموده و مدیریت نمایند. (حبیب ، 1397)

آلوده گی هوا موجب تشدید امراضی همچون، نفس تنگی و حملات قلبی و حساسیت های مختلف تنفسی می شود. البته باید توجه داشته باشیم که تاثیر آلوده گی هوا روی افراد مختلف متفاوت است. به طور مثال ، کودکان و افراد مسن و مبتلایان به امراض فوق الذکر بیشتر تحت تاثیر عوارض سوء ناشی از آلوده گی هوا قرار دارند. هوای شهر کابل در سال های اخیر به شدت آلوده است بخصوص در ساحات اول صبح و نزدیک شام میزان آلوده گی هوا افزایش میابد و دود غلیزی فضای شهر را میپوشاند که این دود میتواند خطر جدی برای صحت افراد باشد. نظر به مشکلات که آلوده گی هوا دارد در ناحیه هفتم و همچنان با پیرامون تحقیق ابتدایی نموده و شیوه تحقیقات بلند تر را در مورد اجزا این علم که هوا و آلوده گی هوا میباشد و طبق این مقررات و دسپلین عیار ساخته و مونوگراف را تحت عنوان (مطالعه آلوده گی هوا در ساحات رهایشی ناحیه هفتم شهر کابل) تهیه شد.

2.1 بیان مسئله

آلودگی هوا را نمی توان مربوط به دوران حاضر یا يك عنصر خاص دانست حتي قبل از این که بشر اولیه موفق به کشف آتش شود یعنی بتواند با برهم زدن دو سنگ (آتش زدن) بر یکدیگر و یا ایجاد اصطکاک سریع بین دو قطعه چوب خشک آتش تولید کند آلودگی هوا بر اثر دود حاصل آتش سوزی طبیعی جنگل ها وجود داشته است . اما آلودگی های هوا در اعصار کهن نسبت به طبیعت بکر و دست نخورده آن دوران بسیار اندک و حتي قابل چشم پوشی بود تا اینکه در اوایل قرن بیستم و با ورود به دنیای صنعتی بر اثر کشف ذغال سنگ و سوخت های فسیلی اشکال تازه ای از آلودگی هوا پدید آمد. (جمشیدی، 1396)

آلودگی هوا چهارمین عامل مرگ و میر زودرس انسان ها در جهان است. هم چنین بررسی های بانک جهانی نشان میدهد هوای آلوده، عوارض اقتصادی سنگینی برای کشورهای در حال توسعه به همراه دارد و سالانه بیش از 5 تریلیون دالر هزینه در سطح جهانی ، صرف تعطیلی روزهای کاری در اثر آلودگی هوا و هزینه های پیش گیری از مرگ و میر زودرس میشود. آلودگی هوا، یکی از مشکلات خیلی جدی است که حیات مردم را همه روزه در شهرهای بزرگ به مرگ تهدید میکند. سالانه در سراسر جهان 5.5 میلیون انسان در اثر بیماری های ناشی از آلودگی هوا جان های شان را از دست میدهند. آلودگی هوا تنها مشکل شهرها نیست، بر مبنای گزارش سالانه بانک جهانی بیشتر از 8.2 میلیون انسان در جهان از سوخت های جامد مانند، چوب ، ذغال سنگ ، ذغال چوب

به منظور تسحین و پخت و پز استفاده می کنند. اکثر این مردمان در محلاتی زندگی دارند که به منابع انرژی های پاک دست رسی ندارند. منوگراف (جمشیدی، 1396)

ارقام نشان میدهد که 22 تا 23 درصد جمعیت افغانستان، در شهر کابل متمرکز شده اند؛ همچنان یکی از مسایل حادی که در آلودگی بیشتر هوا در کابل و شهر های عمده دیگر سهم همه جانبه گرفته است. وسایل نقلیه، فعالیت های صنعتی و تجارتي، تراکم نفوس و مهاجرت های جبری و داوطلبانه مردم از دهات به شهر ها می باشد. شهری که تنها برای یک میلیون نفر ساخته شده است. اکنون 7 میلیون تن در آن زندگی میکنند. از سوی دیگر، شهری که برای 75 هزار موتر ساخته شده بود، امروز 480 هزار موتر به طور 24 ساعت، در آن حرکت می کنند اداره حفاظت از محیط زیست هشدار میدهد که افغانستان در معرض تهدید تغییرات اقلیمی قرار دارد. این اداره، برای نخستین بار، با تهیه گزارشی گفته که هرچند عوامل اصلی تغییر اقلیم در افغانستان وجود ندارد؛ اما آب شدن یخچالهای بزرگ یخ، میتواند اقلیم این کشور را تحت تاثیر قرار دهد. براساس گزارش این اداره، سالانه 60 متر مکعب از یخهای افغانستان آب میشود و ادامه این روند در درازمدت، عواقب ناگواری به همراه دارد. منوگراف (جمشیدی، 1396)

در حال حاضر، بخش بزرگی از زمینهای زراعتی، علفچرها و در مجموع، پوشش سبز زمین در افغانستان، به دلایل مختلف به زمینهای خشک و بی آب و علف مبدل شده و یا در آن ساختمانهای مسکونی ساخته شده است. در حال حاضر، محیط زیست در شهرهای بزرگ کشور به ویژه کابل، به حدی آلوده است که نظر به آمار وزارت صحت، سالانه جان بیش از 3 هزار نفر را میگیرد. آلودگی هوا یکی از مشکلات جهانی و فرامرزی بوده که کشور عزیز ما افغانستان از این بخش متاثر میباشد، و همچنان شهر کابل که پایتخت است یکی از آلوده ترین ولایات در افغانستان میباشد. همچنان در بین نواحی کابل که هشت ناحیه آلوده ترین ناحیه ها است در این هشت ناحیه، ناحیه هفتم یکی از آلوده ترین ناحیه ها میباشد. چون ناحیه هفتم متاثر از منابع زیاد آلودگی به مثل ترانسپورت، ساحات رهائشی و دیگر بخش ها است و در این زمینه ساحات رهائشی آلودگی بیشتر هوا را تولید میکند. ناحیه هفتم در طول سال در فصل تابستان از ترانسپورت مشکلات آلودگی هوا داشته هرچند بعضی فابریکات و حمام ها آلودگی هوا در این فصل تولید میکند و اما در زمستان منبع اصلی آلودگی هوا ساحات رهائشی که شامل فابریکات، حمام ها، و ساحات مسکونی مردم میباشد آلودگی تولید میشود و در عموم ساحات رهائشی در تمام فصل منبع اصلی آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل است. این آلودگی تاثیرات زیاد بالای صحت، رفتار، عملکرد مردم گذاشته اگر در این راستا اقدامات صورت نگیرد مشکلات بیشتری برای ساکنین این ناحیه به وقوع میببود. (عباس، 2017)

3.1 اهمیت تحقیق

هوای شهر کابل در سال های اخیر به شدت آلوده است بخصوص در ساعات اول صبح و نزدیک شام میزان آلوده گی هوا افزایش میابد و دود غلیزی فضای شهر را میپوشاند که این دود میتواند خطر جدی برای صحت افراد باشد. شدت آلوده گی هوا به حدی است که باشندگان کابل میگویند که بجای هوا پاک ، دود تنفس میکنند. میزان آلودگی هوا در کابل به 600 هزار مورد اضافی رسیده است و باعث رنجش بسیاری از افراد جامعه میشود و در کل سالانه حدود 2287 تن از باشندگان کابل از اثر بیماری های ناشی از آلودگی هوا جان میدهند چون نسبت پایین بودن سطح اقتصاد و دانش اکثرا دست به استفاده سوخت غیر معیاری مانند تیل بی کیفیت ، استفاده از تایر ، چوب ، ذغال سنگ و دیگر سوخت های بی کیفیت میزنند که خود موجب آلودگی هوا و شیوع انواع مریضی میگردد با وجود تراکم نفوس در شهر کابل و دسترسی باشندگان به نهاد های تعلیمی و تحصیلی هنوز هم سطح دانش شان نسبت به محیط زیست کم است که دانش محیط زیست یک ضرورت جدی و حیاتی برای باشندگان این شهر میباشد که با انجام این تحقیق عوامل آلودگی در ناحیه مربوطه را دریافته و به مسولین مربوطه اطلاع رسانی نماییم تا در این زمینه بعضی اقدامات را روی دست بیگیرند و خطرات صحی آنها برای شهروندان این ناحیه بیان کنند زیرا عوامل آلودگی فراوان وجود دارد که با شناسایی آن خود خانواده ها و دیگران را کمک نموده تا مصون بمانیم و در بهتر شدن محیط زیست خود و جلوگیری از آغوشته شدن عزیزان مان به امراض گوناگون جلوگیری نماییم تا صحتمند باشند زیرا این مسئله حیاتی تنها متوجه یک نهاد یا سازمان خاصی نمیشود بلکه در این بخش تمام افراد جامعه شامل می باشد. همچنان ناحیه هفتم شهر کابل یکی از آلوده ترین ناحیه ها در شهر کابل میباشد، ساعات رهایشی و ترانسپورت دو بخش اصلی تولید آلودگی هوا در این ناحیه بوده که ریاست حفاظت محیط زیست در این بخش در ناحیه هفتم شهر کابل اقدامات محیط زیستی را در بخش آلودگی هوا انجام ندادند.

4.1 اهداف تحقیق

هدف اصلی

- شناسایی سطح دانش، مصرف منابع سوخت و علاقه مردم در ارتباط به آلودگی هوا و فعالیت های گرمایشی ، پخت و پز از ساعات رهایشی ناحیه هفتم در شهر کابل میباشد

اهداف فرعی

- شناسایی سطح دانش افراد در ارتباط به آلودگی هوا از ساحات رهایشی ناحیه هفتم شهر کابل
- شناسایی و میزان انواع و مصرف مواد سوخت ، فعالیت های گرمایشی و پخت و پز در ساحات رهایشی ناحیه هفتم شهر کابل

5.1 سوالات تحقیق

1. آیا ساحات رهایشی باعث آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل است؟
2. چرا ساحات رهایشی باعث آلودگی هوا در ساحات مذکور میشود؟

فصل دوم

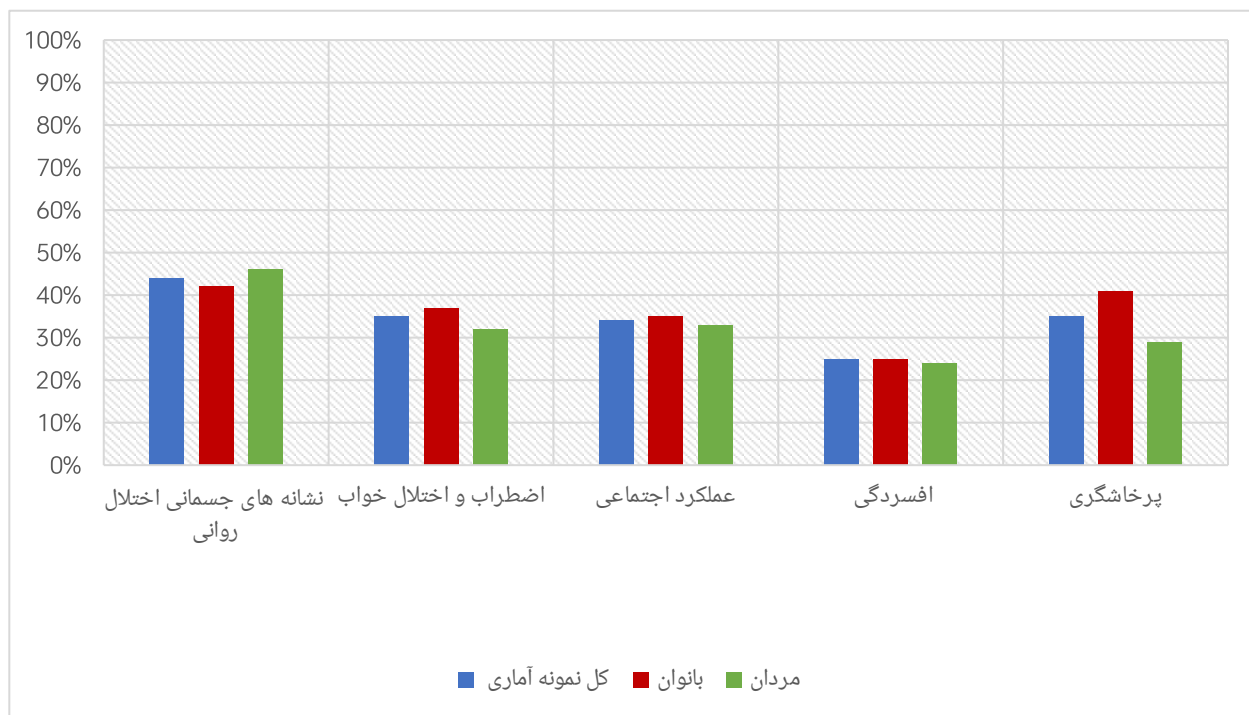
پیشینه تحقیق

1.2 پیشینه تحقیق

آلوده گی هوا یکی از بزرگترین چالش ها در محیط ما بوده نظر به مطالعات کردم در بخش آلوده گی هوا در ناحیه هفتم هیچ ارگان های شخصی و دولتی کار نکرده است اما نظر به مطالعات که داشتم یکی از ارگان های شخصی که مرجع تمویل کننده آن (بنیاد هاینریش بل افغانستان) و مرجع تحقیق این (موسسه انکشاف روانی - اجتماعی فکر) و تحقیق کننده و مولف (عباس) در خزان سال 1396 تحقیق نمودند که در باره ناحیه هفتم چنین فرموده اند.

نشانه های جسمانی اختلال روانی منتج از آلودگی محیط زیست اولین و مهمترین شکایت روانی است که توسط اشتراک کننده گان ناحیه 7 و بیشتر توسط آقایان گزارش شده است اضطراب و اختلالات خواب و پرخاشگری با پراکندگی مشابهی گزارش شده است. اضطراب و اختلال خواب

در بانوان و پرخاشگری بیشتر در آقایان مشاهده شده است. کاهش عملکرد اجتماعی دیگر واکنش روانی به آلودگی محیط زیست بوده که توسط اشتراک کنندگان گزارش شده است و افسردگی آخرین واکنش روانی بوده که با پراکندگی نسبتاً زیاد در بانوان بیشتر مشاهده شده است. آلودگی محیط زیست در این ناحیه از شهر کابل دو جنس را به صورت یکسان تحت تاثیر قرار نداده است. این آلودگی ها بانوان را بیشتر از آقایان متاثر ساخته است و تنها در مقیاس نشانه های جسمانی بیماری روانی آقایان بیشتر از بانوان متاثر شده اند. برای وضاحت در پایان شکل (1.2) آماری از بیماری های روانی و جسمانی تمام افراد ناحیه هفتم شهر کابل را ببینید. (عباس ، 2017)

گراف 1 نمونه آماری بیماری های روانی و جسمانی ناحیه هفتم شهر کابل

2.2 بحث عمومی هوا و اهمیت آن

هوا گازی است بی رنگ ، بی بو و مخلوطی از عناصر مانند اکسیجن ، هیدروژن ، گاز کاربنیک ،

آرگون ، نیون ، هیلیم ، کریتون ، و مقداری بخار آب و امونیاک .
قسمت اعظم هوا یعنی 78% حجم هوا را نایتروجن تشکیل میدهد، 21% آن را آکسیجن و فقط 1% باقیمانده مخلوطی از سایر گاز هاست. هوا به صورت لایه ای به ضخامت 60 تا 100 کیلومتر دور تا دور کره زمین را فرا گرفته است که به آن " جو " میگویند. در واقع کره زمین و همه موجودات آن در اقیانوسی از هوا شناور هستند.
آکسیجن موجود در هوا منبع حیات است و بدون آن بیشتر موجودات قادر به زندگی نیستند. انسان بدون آب و غذا می تواند چند روزی زندگی کند ، اما بدون هوا بیش از سه دقیقه زنده نمی ماند. هوا برای زندگی تمام موجودات لازم است و فقط برخی باکتری ها میتوانند بدون هوا (آکسیجن) زندگی کنند.

لایه های اطراف زمین از جنبه های دیگری نیز اهمیت دارند. بدون جو توزیع گرما دچار اختلال میشود و زمین در معرض تغییرات خطرناک شبانه روزی گرما قرار میگیرد که حیات روی زمین را به خطر می اندازد. بدون جو زمین مستقیماً در برابر تابش اشعه مهلک خورشیدی قرار میگیرد و عاری از حیات میگردد. از تشعشعات مربوط به صدا بدون جو به خوبی منتقل نمی شود و زمین در سکوت فرو خواهد رفت. لذا پاکیزه گی و بهداشتی هوا از نظر کیفی و کمی ارتباط مستقیم با سلامتی موجودات زنده (انسان ، حیوان ، نبات) دارد. (سازمان صحت جهان، 2017)

3.2 تعریف آلوده گی

آلودگی عبارتست از پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب ، هوا ، خاک به میزانی که کیفیت فیزیکی ، کیمیایی و یا بیولوژیکی آن را به گونه ای تغییر دهد که به حالت انسان ، سایر موجودات و آثار آن مضر باشد . طبق این تعریف آلودگی لزوماً شامل خسارات فیزیکی نمی باشد . ایجاد وقفه در فعالیتهای انسانی خود آلودگی است . مثلاً یک دریاچه را که نمی توان برای قایق سواری مورد استفاده قرار داد را آلوده می خوانند. (عباس ، 2017)

4.2 تاثیرات جسمانی آلودگی هوا

برای آلودگی هوا استاندارد های وجود دارد که استاندارد های آلودگی هوا تحت تاثیر غلظت و مدت زمان تماس میباشد که مثلاً با غلظت بالای این آلاینده در مدت زمان کم، اثر نامطلوبی ایجاد میکند در حالی که با غلظت کم و زمان طولانی دستگاه تنفس را دچار مشکل میسازد و منجر به عوارضی مانند سرگیجه و بعضی امراض میشود. استانداردهای آلودگی هوا به استانداردهای اولیه و ثانویه تقسیم میشود. در استانداردهای اولیه سطح غلظت آلاینده ها بیش

از یک بار در طی یک سال نقص میشود و در استانداردها ثانویه به گونهای دیگر وضع میشوند که باعث حفاظت بهداشت عمومی مثل ساختمانها، مزارع و حیوانات علاوه بر سلامتی افراد جامعه میشود که این استانداردها توسط سازمان بهداشت جهانی وضع شده است. آلودگی هوا دارای انواع میباشد که شامل ذرات معلق به صورت ماده پراکنده که به شکل جامد و مایع از یک مالیکول بزرگ و کوچک میباشد گفته میشود که منشای آن از دود، میست فیوم و غیره میباشد. بزرگترین ذرات آن TPS و کوچکترین آن 10 میکرون است که PMI نامیده میشود. (Khorasanian, 2013)

ذرات کوچکتر از 10 میکرون به قسمت تحتانی ریه آسیب میرساند و وارد جریان خون میشود؛ بنابراین اثرات این ذرات، باعث عفونت دستگاه فوقانی و تحتانی ریه شده و هر دو با افزایش غلظت آلودگی هوا و ذرات معلق و SO_2 رابطه معنی داری دارند. ماده دیگر به نام CFC میباشد که مصرف گوناگونی دارند و تقریباً غیر سمی است و به راحتی تجزیه نمیشوند و به خاطر پایداری این ماده تا 150 سال باقی میماند که تحت تاثیر تشعشعات ماورای بنفش خورشید شکسته شده و یک عنصر کیمیایی به نام کلر آزاد میکند. یکی دیگر از آلودهکننده های هوا، گازهای گلخانه یی میباشد که از منابع آلوده کننده مثل صنایع و کارخانجات، وسایل نقلیه موتوری، آتش سوزی و سوزاندن زباله ها در فضا پراکنده میشوند. یکی دیگر از عوامل آلوده کننده هوا، اپنورژن یا وارونگی نام دارد و در شهرهای بزرگ که آلودگی هوا زیادتیر است، خود را نشان میدهد و علایمی مانند سوزش چشم و گلو درد، سر درد و بیماریهای تنفسی و قلبی از اثرات این پدیده میباشد. (عباس، 2017)

این پدیده بر اثر زلزله در بعضی شهرها پدید میآید و مردم آن ناحیه را مورد تهدید قرار میدهد و خطرناکترین عامل در آلودگی هوا میباشد. اپنورژن به صورت لایه مایع با غلظت در سطح لایه بالا به صورت سرد انباشته و لایه پایین هوای گرم افزایش مییابد و باعث آلودگی هوا میشود. در خزان، بیشتر از فصلهای دیگر آلودگی هوا ایجاد میکند. یکی دیگر از آلوده کننده های هوا، باران میباشد. تصور مردم این است که بارش باران، هوای تمیز و پاک را ایجاد میکند؛ ولی برعکس، باران در کاهش منواکساید کاربن نقش ندارد؛ زیرا قابلیت حل شدن در آب ندارد و ایجاد عوارض میکند؛ بنابراین بر روی دریاچه و جنگلها اثرات بدی دارد و باعث آلودگی ماهی ها و از بین رفتن مزارع و حتا آثار تاریخی میشود. (عباس، 2017)

بر اثر همین بارانهای اسیدی که صورت میگیرد، پیامد و اثرات غیر قابل جبران بجا میماند. آلودگی هوا میتواند روی کروموزومهای جنسی انسان اثر بگذارد که این آلودگی بر روی جنسیت،

مثل پسر یا دختر بی تاثیر نمیباشد. نتایج مطالعاتی که دانشمندان انجام داده اند، نشان می‌دهد که آلودگی هوا بر روی نوزادان پسر اثر بیشتر دارد و بر روی جنین درون رحم مادر، اثر گذشته و عوارضی برای جنین ایجاد میکند. یکی از اثرات آلودگی هوا تاثیر بر روی لایه ازن میباشد که باعث حفرهای بزرگ در لایه ازن شده است و فعل و انفعالات کیمیایی را تولید کرده که بر روی سلامت انسانی و موجودات خاکی اثر گذاشته است. (عباس، 2017)

طبیعت همواره میتواند خود را بازسازی کند و مواد در طبیعت، دارای چرخه هستند. در طبیعت تولید کننده ها و مصرف کننده ها به حالت توازن قرار دارند؛ اما برقرار ماندن این توازن معمولا تا زمانی ادامه می یابد که انسان به زنجیره ها وارد نشود. انسان برای ادامه زندگی و تامین رفاه مادی در این کره خاکی، ناگزیر به استفاده از منابعی است که طبیعت به رایگان در اختیار او گذاشته است. پیدایش ابزار و استفاده از آتش برای همیشه، توازن میان انسان و طبیعت را بر هم زده.

آتشی که مردم در گذشته میافروختند، هوا را پر از دود میکرد. با افزایش جمعیت و گسترش منابع، استفاده از زغال سنگ برای گرم کردن خانه ها و تولید برق در نیروگاه و استفاده از موتورها گسترش یافته از این طریق، افزون بر دوده و دودگاز گوگرد دی اکسید نیز به اندازه زیاد به هوا راه یافته است و همچنین توقع استاندارد بالایی زندگی با حداقل قیمت و بدون توجه به محیط زیست و به خصوص توسعه صنایع برای تهیه محصولات جدید هم با هم جمع شده اند و باعث افزایش غلظت آلودگی در حد خطرناک و قابل توجه گردیده اند. زن که جزو اصلی "مهدود" است، گازی است که از ترکیب اکسید نیتروژن و هیدروکربنها در حضور نور آفتاب بوجود میآید. در اتمسفر، ازن بطور طبیعی به صورت لایه‌هایی که ما را از اشعه ماورای بنفش محافظت میکند، وجود دارد. ولی زمانی که در سطح زمین تولید شود، کشنده است. (عباس، 2017)

نقل و انتقالات و استفاده از موتور یکی از اصلیترین منابع ازن هستند. در سال 1986، مقدار حیرت انگیز 6.5 میلیون تن هیدروکربنهای مختلف و 8.5 میلیون تن اکسیدهای نیتروژن توسط خودروهای موتوری وارد هوا شدند. نیروگاه ها، کارخانه های کیمیایی و پالایشگاه های نفت نیز سهم بزرگی در همین مسئله دارند و نیمی از انتشار هیدروکربنها و نیتروژن در کشور آمریکا مربوط به آنهاست. صدمات ریوی ناشی از هوای آلوده به ازن، خطری است که هر 3 نفر از 5 نفر با آن روبرو هستند. اکثر مردم نمی‌دانند که مهدود به غیر از انسان به سایر موجودات زنده هم آسیب میرساند. مهدود اذنی، مسوول صدمات زیاد به درختان کاج و نابودی محصولات کشاورزی در بسیاری از مناطق کشاورزی است. (عباس، 2017)

5.2 آلوده کننده گاه اولیه هوا

آلوده کننده گان اولیه هوا از منابع مشخص پیدا می‌ابند، تخمینا نصف از آلوده کننده گان اولیه

هوا در اثر فعالیتهای ترانسپورتهای صورت میگیرد. آلوده کننده گان اولیه سبب بوجود آمدن آلوده کننده گان ثانوی گردیده و معضلات بزرگ محیط زیستی را بمیان میاورند. دود های فوتوکیمیای در عصر حاضر یکی از زیان بارترین مشکلات اتموسفر و هوای آلوده می باشد که بقای اتموسفری آن طولانی بوده و احیای آن نیز ساده نیست، اغلبا مشکلات محیط زیست ما مربوط هوای آلوده است که تاثیرات زیاد بالای انسان ها دارد. (حبیب ، 1397)

6.2 عمده ترین آلوده کننده گان اولیه هوا

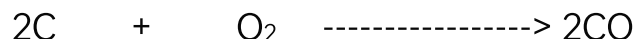
انتشار پنج نوع مواد بطور کلی ، بقدر کافی ولی ناهمگون در سراسر دنیا در اتموسفر زمین خطرات بزرگ و جدی صحتی و بهداشتی را بوجود آورده است که آنها عبارت اند از: کاربن مونواکساید ، هایدروکاربن ها ، ذرات معلق ، سلفردای اکساید و بعضی اکساید های نایتروجن. این گروه های آلوده کننده هوا که از آنها تذکر بعمل آمد، به طور عموم بنام آلوده کننده گان اولیه هوا مسمی گردیده اند. آلوده کننده های اولیه در حضور نور خورشید، با همدیگر درگیر شده و آلوده کننده گان ثانوی را تولید میکنند بگونه مثال ازون تروپوسفر یک آلوده کننده ثانوی بسیار فعال است که با جمعی از مواد دیگر فعال بشکل دود های فوتوشیمیایی نقش اساسی دارد. آلوده کننده گان ثانوی همچنان در اثر برخورد با دیگر مواد طبیعی کیمیای در اتموسفر نیز حاصل شده میتواند. (حبیب ، 1397 و سید عاصف سعادت ، 1396)

1: کاربن مونواکساید (CO)

این مرکب کیمیای (گاز) در اثر سوختههای ناتمام مواد عضوی چون: دیزل، ذغال سنگ، چوب و اشیای زاید و بیکاره، بقایای مواد نفتی و سایر مواد دارای منشا حیاتی و فوسیلی عرض وجود مینماید.

بر علاوه انفجارات، انتشار گاز طبیعی، دسچارچ برقی در اثنای طوفانها، جوانه زدن حبوبات، تولید گاز خندق نیز در تولید کاربن مونواکساید نقش دارند. یگانه منبع مهم تولید CO، البته فعالیتهای انسانی (عملیات ترانسپورتهای و اتوموبیلها) می باشد. تولید سالانه آن به 350 میلیون تن (فعالیتهای انسانی، 275 میلیون تن و طبیعی 75 میلیون تن) میباشد که صرف 100 میلیون تن آن در ایالت متحده امریکا به هوا پخش میگردد. CO یک ترکیب کیمیای (گازی) بیدون رنگ ، بی بوی و بیدون ذایقه است. در 192C- حالت مایع آن به جوش میاید. نسبت به هوا 96.5% سنگینتر میباشد. اساسی ترین تعاملاتی که در اثر آن CO حاصل میشود عبارت اند از:

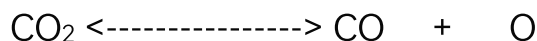
(1) سوخت نامکمل محروقات و یا ترکیبات حاوی کاربن

(2) در اثر تعامل میان کاربن‌دای اکساید و اجسام حاوی کاربن، تحت درجات بلند حرارت در عملیات صنعتی و داشهای وزشی بلند الحراره

(3) در نتیجه تجزیه CO_2 تحت درجات بلند حرارت

اگرچه توجه کافی به عملیات کتلاستی و تبدیل محروقات موتوری بی کیفیت در عملیات تصفیوی محصولات نفتی تا حدی از پخش کاربن مونو اکساید به هوا کاسته است ولی با آنهم چون وسایل ترانسپورتی موتوری فوق العاده زیاد اند و فاصله های بعیدی را می پیماید، لذا انتشار CO بازهم بحیث یک مشکل در هوا باقی میماند. در بسیاری از مناطق دنیا چون حفظ و مراقبت اتوموبیل ها در سطح پایین قرار دارد و با وسایل کنترولی ضد آلوده کننده گان هوایی مجهز نمی باشند، بنابر آن سبب انتشار مقادیر هنگفت کاربن مونو اکساید در هوا میگردند منبع دومی مهم انتشار کاربن مونو اکساید در هوا استعمال تنباکو و دود آن است. در حال حاضر در ایالات متحده امریکا و برخی کشورهای دیگر جهان اقدامات جدی بعمل آمده و محلات خاصی به منظور استفاده از سیگار کشی تخصیص داده شده تا از استفاده بار دوم دود مستعمل تنباکو توسط دیگران حداقل جلوگیری صورت گیرد. رستورانت ها و اماکن عمومی طوری دیزاین میگردند که استعمال تنباکو (سیگار کشی) در آنجا ها بشمول واحد های تحصیلی و تصدیها مجاز نیست. در جهان متمدن و صنعتی استفاده سیگار در حال حاضر رو به کاهش است، ولی در ممالک رو به انکشاف تا هنوز مارکتینگ کمپنیهای عرضه کننده سیگار منحیث یک فرهنگ هنوز رونق دارد. (حبیب ، 1397)

هوایکه حاوی 0.001% کارن مونواکساید باشد و مدت چند ساعت قرار گرفتن انسان در معرض آن، سبب مرگ میشود، بخاطریکه CO در اثر تماس با هیموگلوبین خون در مدت طولانی با وجود مقدار ناچیز آن در خون ذخیره شده باعث کمبود اکسیجن به خون (مانع انتقال اکسیجن به خون) میگردد و این یکی از معروفترین عوامل مسمومیت میتابولیسمی بحساب میاید.

کاربوکسی هیموگلوبین >----- هیموگلوبین + کاربن مونواکساید

کاربوکسی هیموگلوبین 140 مرتبه نسبت به اکسی هیموگلوبین پایدارتر است

اوکسی هیموگلوبین >----- هیموگلوبین + اکسیجن

حد مجاز کاربن مونواکساید در هوا 0.1ppm است

یکمقدار CO در اثر ازدحام ترافیکی سبب سردی میشود. با وجود اضرائی که CO دارد خوشبختانه یک آلوده کننده دوامدار نیست و به ساده گی عملیات و جریانات طبیعی آن را به اجزای بیضرر تبدیل مینماید. بنابر آن هر گاه مقادیر اضافی تازه آن به هوا وارد نگردد، مقدار آن تنزیل پیدا میکند. راه های محدود سازی از انتشار CO البته تعویض محروقات فوسیلی به محروقات پاک، بهتر سازی سیستمای ریاکتورها با سوخت کامل. مودیفیکیشن انجنهای احتراق داخلی و بهتر سازی منابع تولید انرژی و فلتریشن گازهای منتشره از کارخانجات صنعتی است. (حبیب ، 1397)

2: ذرات معلق

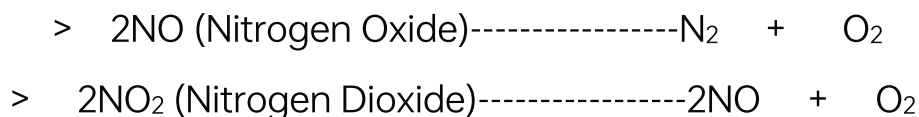
ذرات معلق موجود در هوا را به سه گروه ذیل تقسیم میکنند.

1. اساسی (Fundamental) : آنها شامل مالیکولها ، آیونها و اتومهای منفرد میشوند.
2. ذرات معلق خورد (Aerosols) : هر ذره ایروزول حاوی یک هزار الی یک تریلیون اتوم، آیون و یا مالیکول بوده میشوند.
3. ذرات درشت معلق هوا (Particulates) : ذرات معلق که حاوی بیشتر از یک تریلیون اتوم، آیون و مالیکول باشند، بنام ذرات معلق درشت یاد میگرددند که ذرات مذکور بستر

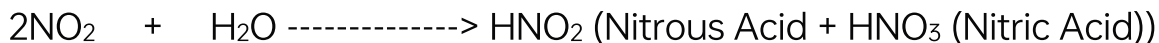
مناسب برای تجمع مالیکولهای فعال نایتروجن، ازون تروپوسفر، سلفر، هایدروکاربنها و سایر مالیکولهای آلوده کننده هوا بشمار می آیند. ذرات معلق درشت قابل دید بوده و قطر شان بین 1 الی کمتر از 10 میکرون بوده میتواند. ذرات موصوف سمی بوده به مبتلایان نفس تنگی ناراحتی ایجاد میکند. ذرات درشت معلق بکمک قوه جاذبه و باران بصورت طبیعی به سطح زمین نشست میکند. (Vicent, 2012)

3: اکساید های نایتروجن (NO, NO₂)

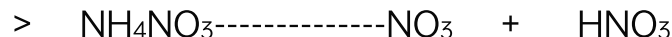
اکساید های نایتروجن (NO, NO₂) کتگوری پنجم آلوده کننده گان اولیه هوا اند. در اثر اتحاد اکسیجن و نایتروجن مرکبات زیادی بوجود می آیند که مشهورترین شان NO, NO₂ اند زمانیکه عملیه احتراق در هوا صورت میگیرد مالیکولهای نایتروجن و اکسیجن با هم درگیر شده و اکساید های فوق الذکر را بوجود می آورند. (پوهاند دوکتور حبیب، 1397)

مخلوط NO, NO₂ را معمولاً بشکل NO_x مینویسند. نایتروجن دی اکساید بنوبه خود با دیگر اجزای موجود در هوا داخل تعامل گردیده سبب تشکیل دود های فوتوکیمیای می شود. منبع اولیه اکساید های نایتروجن انجنهای موتورها اند. اگرچه عملیات کتلتستی تا حدی از انتشار اکساید های نایتروجن (در سوخت انجنهای احتراق داخلی موتورها) در اتموسفر میگردند ولی با آنهم ازدحام ترافیکی در اکثری شهرها سبب پخش مقادیر هنگفت NO_x در هوای شهرها شده اند. اکساید های نایتروجن در تولید آلوده کننده گان ثانوی در هوا نقش بسیار مهم دارند. تشکیل NO یک عملیه اندوترمیک است یعنی با جذب حرارت صورت میگیرد (در مقابل هرمول NO, 21600cal حرارت لازم است). NO یک گاز بیرنگ فعال بوده در حالیکه NO₂ یک گاز خرمایی رنگ خفه کننده میباشد و جزاساسی تشکیل کننده گان دودهای فوتوکیمیای است. هر گاه NO₂ در تعاملات فوتوکیمیای سهم نگیرد، در آنصورت با بخارات آب موجود در هوا درگیر شده و نیتروس اسید و نیتريت را میدهند.

تیزابهای مذکور با ذرات فلزی موجود در اتموسفیر و یا هم آمونیا ترکیب شده نمکهای نیترات و نیتريت را میدهند.

اسیدها، نمکها و یا هم هر دوی آنها در تولید ذرات کوچک خورد سهم اند. و بتدریج به زمین نشست مینمایند و یا اینکه در آب باران حل میگردد بنابر آن میتوان گفت که NO_2 یک عامل اساسی در تشکیل ذرات خورد معلق هواست. دی اکساید نایتروجن عمر کوتاه اتموسفیری دارد (حدود 3 روز). مطالعات و تحقیقات نشان داده است که مقدار (25.....250)ppm دی اکساید نایتروجن، از رشد گیاهان جلوگیری مینماید و سبب ریزش برگ اشجار میشود. انسانها در صورتیکه مقدار غلظت NO_2 در هوا زیاد نباشد برای مدت یک روز مقاومت میتواند اما ممکن که بعد از چند روز تلف گردد. در غلظت های (150.....200)ppm، مدت کم تنفس آن، در گرده ها اخلاص بوجود میآورد که نتایج آن مهلك است. قابل یاد آوریت که یک قسمت اعظم اکساید های نایتروجن در اتموسفیر به سبب تعاملات طبیعی حاصل میشود. (حبیب، 1397)

7.2 آلوده کننده های ثانوی هوا

شامل انواع ذیل میشود (ازون، PAN، دود فوتوکیمیای، آئروسول و مه (H_2SO_4)).

ازون

ازون (O_3) یک گاز بسیار واکنش پذیر است که از سه اتم اکسیژن تشکیل شده است.

• هم محصولی طبیعی و هم ساخت بشر است که در جو بالایی زمین (استراتوسفر) و جو پایین (تروپوسفر) رخ می دهد.

• از تروپوسفریک - چیزی که ما تنفس می کنیم - در تشکیل اول از واکنشهای فتوکیمیای بین دو گروه عمده آلاینده هوا، ترکیبات آلی فرار (VOC) و اکسیدهای نیتروژن (NO_x) تشکیل می شود. و این طبقه ازون نظر به تحقیقات که دانشمندان نموده است برای صحت انسانها مضر بوده و باعث بوجود آمدن بسیاری از مریضیها شده و همچنان باعث انواع سرطان میگردد. اما برعکس ازون استراتوسفر بنام ازون مفید بوده و ماورای بنفش و مادون قرمز را جذب میکند و از بسیاری شعاات مضره جلوگیری میکند. (حبیب، 1397)

• از تروپوسفریک آلاینده است

دود فتوکیمیای

مه دود فتوکیمیای مخلوطی از آلاینده ها است که شامل ذرات معلق ، اکسیدهای نیتروژن ، ازن ، آلدییدها ، پراکسی اکسید اتانوئیل نیترات (PAN) ، هایدروکاربن های غیر واکنشی و غیره است. دود غبار غالباً به دلیل وجود دی اکسید نایتروژن دارای مه مایل به قهوه ای است. باعث درد چشم می شود) (Canepa, Modesti, 2000)

آئروسول و مه (H_2SO_4)

آئروسول و مه غوطه ور قطرات مایع بسیار ریزی هستند که با استفاده از اسکرابره‌های بسته بندی شده سانتی نمی توان به طور موثر از بین برد. این قطرات را می توان از هیدرولیز فاز گاز اسیدهای هالوژنه (HCl ، HF ، HBr) ، هالیدهای فلزی ، ارگانو هالیدها ، تری اکسید گوگرد (SO₃) و پنتا اکسید فاسفر (P₂O₅) تشکیل داد. (Climate and Clean Air Coalition, 2016)

8.2 مشکلات صحتی ناشی آلودگی هوا

هوای آلوده (هوای بحرانی)

آگاهان تاکید میکنند که صنعتی شدن زندگی و تولید گازها و ذرات آلوده و معلق موجود در هوا، سلامتی مردم را تحت تاثیر قرار داده و آلودگی هوا برای تمامی افراد جامعه مضر است. اما کودکان، سالمندان، زنان باردار و بیماران قلبی در معرض آسیب بیشتر و پر خطرتر قرار دارند. صندوق حمایت از کودکان سازمان ملل متحد یا یونیسف، میزان آلودگی هوا در کشورهای جنوب آسیا شامل افغانستان را حدود شش برابر از حد مجاز تعریف می کند. این گزارش گفته که تنفس ذره‌های زهری هوا به حجره‌های مغز آسیب میرساند.

پزشکان تصریح میکنند، هنگامی که آلاینده های موجود در هوا وارد بدن میشوند و سلولهای بدن را تخریب کرده و باعث تضعیف سیستم ایمنی میگردد. آمار مرگ زودرس در جهان در سال 2015 میلادی حدود 9 میلیون بوده، که از هر شش نفر یک مورد بر اثر تماس با آلودگیهای مختلف آب و هوای محیط بوده است.

با این حال کارشناسان معتقدند این آمار تنها بخشی از آمار واقعی است و تلفات ناشی از آلودگیهای زیست محیطی بیش از این میزان است. بر اساس یافته های تحقیقات سازمان های بین المللی، آلودگی ها به ویژه آلودگی هوا در بروز انواع بیماری های غیر واگیردار و در مواردی صعب العلاج مانند سرطان ها نقش موثری دارد.

میزان مرگ و میر ناشی از سرطان

وزارت صحت افغانستان میگوید که بر اثر آلودگی هوا در افغانستان، بیماریهای سرطانی در بین شهروندان افزایش یافته است. این وزارت اضافه میکند که آلودگی هوا سالانه 51 هزار افغان را مبتلا به امراض سرطانی میکند که 10 هزار تن این بیماران جان شان را از دست میدهند. وزارت صحت افغانستان همچنان تصریح میکند که همه ساله 2110 زن در افغانستان به سرطان سینه مبتلا میشوند که 21 درصد آنان زندگی خود را به همین دلیل از دست میدهند و یکی از عوامل سرطان سینه نزد زنان، آلودگی هوا است. (وزارت صحت، 2020)

آلودگی هوا و دستگاه تنفسی

با شروع فصل سرما در افغانستان شمار بیماران مبتلا به امراض تنفسی نیز افزایش مییابد. این در حالی است که تنها شفاخانه صحت طفل در کابل از چند برابر شدن بیماران تنفسی خبر میدهد. مسوولان شفاخانه صحت کودک در کابل میگویند که روزانه به اثر آلودگی هوا، شمار بیماران این شفاخانه به طور قابل توجهی افزایش یافته است. پزشکان این شفاخانه میافزایند که اثرات آلودگی هوا نه تنها سبب بیماریهای سیستم تنفسی کودکان در کودکی میشود، بلکه آسیبهای دیگری را در طولانی مدت نیز برای آنان به میان می آورد. (وزارت صحت، 2020)

آلودگی هوا و بیماری های قلبی عروقی

با این حال پزشکان اضافه می کنند که آلودگی هوا بر دستگاه قلبی عروقی همچون سایر دستگاه های داخلی بدن اثرات مخرب دارد به گونه ای که به گفته این پزشکان بیماری های قلبی را تا چند برابر افزایش می دهد. آلودگی هوا و ذرات ریز کمتر از 5.2 میکرون قادرند با برهم زدن نظم عملکرد قلب، موجب بروز ضربان های نابجا و ایجاد اختلال در ضربان قلب شود. به گفته پزشکان، آلودگی هوا سبب افزایش احتمال بروز سکته های قلبی تا چهار برابر در افراد می شود و این احتمال دستکم تا دو هفته پس از پایان آلودگی هوا به قوت خود باقی خواهد ماند. این در حالی است که وزارت صحت

داشته است و از ستندرد کیفیت هوا پایین نشان میدهد. که علت آن بارندگی های اخیر و قرنطین شهر کابل کاهش عبور که این عوامل باعث گردیده است تا در مقایسه به ماه های اخیر سال 1398 در آلودگی هوای شهر کابل کاهش قابل ملاحظه بیاید. (اداره ملی حفاظت محیط زیست)

9.2 وسیله اندازه گیری آلوده گی هوا

وسیله که در بخش آلوده گی هوا در ریاست محیط زیست استفاده میگردد بنام (Area Monitor) نامیده میشود ، که یکی از وسیله های اندازه گیری آلوده گی هوا است و توسط این آله انواع گازات و ذرات معلق در هوا و فیصدی انواع گازات را در هوا نشان میدهد

شکل 1: وسیله اندازه گیری آلوده گی هوا

10.2 تاریخچه آلودگی هوا در کابل

دود یکی از قدیمی ترین آلوده گی های هوا است که برای سلامت بشر مضر است زمانی که دود

ناشی از آتش حاصله از سوختن چوب توسط ساکنین اولیه غارها جای خود را به دود ناشی از کوره های زغال سوز در شهر های پر جمعیت داد، آلودگی هوا، بقدری افزایش یافت که زنگ خطر برای برخی از ساکنان آن شهرها به صدا در آمد. در سال 61 بعد از میلاد سنکا (Seneca) فیلسوف رومی از هوای روم بعنوان هوای سنگین و از دودکشهای هوا به عنوان تولید کننده بوی بد نام برد. (قادری، 1393)

در قسمت تاریخچه آلودگی هوا در شهر کابل باید یاد آور شد که اگر ما عوامل و منابع آلوده کننده هوا را به صورت عموم درکشور و نیز در شهر کابل به طور خاص در نظر بگیریم به ساده گی در خواهیم یافت که موضوع آلودگی در هوای شهر کابل خراب تر نسبت به دیگر شهرها است، اما در اینجا بطور کل ایجاد آلودگی مطرح، نیست و نمیتوان گفت که آلودگی نیاید ایجاد گردد. زیرا اگر ما نیازهای مردم را در یک شهری مثل کابل و یا هر شهر دیگر بگیریم این خواهد بود که میزان آلودگی، منابع و عوامل ایجاد و ازدیاد آن است. این بدان معنی است که ما در گذشته هم از چوب جهت تولید انرژی استفاده مینمودیم اما در عوض ما ساحات سبز فراوان شامل؛ انواع نباتات و نیز مجموعه های از درختان مثمر و غیر مثمر را داشتیم، ما در گذشته هم از مواد نفتی برای فعالیت وسایط نقلیه استفاده مینمودیم اما در کنار این که گازات تولید شده کمیت فعلی را نداشتند از لحاظ کیفی نیز وضعیت آن دگرگون بود، یعنی مواد از کیفیت بهتر برخوردار و از جانبی هم ما در گذشته نیز مشغول پیشبرد بعضی از امورات صنعتی بودیم، اما طبیعت کابل ظرفیت آنرا داشت و نیز فلترهای طبیعی (ساحات سبز) از عهده تصفیه آن تا حدود زیادی برمی آمد در کل میتوان گفت که ما طی چند دهه جنگ و به خصوص در ده سال اخیر با مشکلات ذیل روبرو بوده و تا اکنون نیز هستیم جنگ، ویرانی و مهاجرت، بیش از هر چیزی در برخی از شهرها، قطع بی رحمانه درختان و نابودی ساحات سبز و تبدیل شدن آنها به مناطق خاکی، افزایش نفوس بخصوص در شهرها، استفاده از وسایط نقلیه که از اراده فعالیت خارج هستند، نبود جاده های پخته و وجود راه ها و معابر خامه، مصرف کیفیت، نبود کاتالیزاسیون جهت کنترل و تصفیه فاضلابهای شهری وعدم موجودیت سیستم تولید کودهای زراعتی از فاضله انسانی، نبود سیستم های مدیریتی برای زباله های تولید شده وبسیاری از خواص دیگر که تمام این ها دست به دست هم داده زمینه آلوده گی های فزینگی، کیمیایی و بیولوژیکی در هوای کابل را بوجود آورده است. در کل باید یاد آور شوم که مونیوگراف هذا در باره کابل بوده از آن جای که معلومات داریم ولایت کابل دارای 14 ولسوالی بوده که هدف از تمام مطالعات شهر کابل بوده به علت این که تراکم بیش از حد نفوس و ازدهام بی اندازه باعث آلوده گی شده در حالیکه دیگر ولسوالی های کابل از شهر به اندازه فاصله داشته و از هوای پاک و خوبی مستفید استند چون شهر کابل مرکز تمام فعالیت های سیاسی و شهر پر ازدهام است از

همان خاطر در گیر آلوده گی بیش از حد شده است که من بالای آن بحث خواهم کرد. (قادری، 1393)

در تصویر مشاهده میشود که یک قشر بسیار غلیظ در هوای شهر کابل دیده میشود که به مثل ابر دمه آسمان کابل را در اختیار خود گرفته است آشکار است که گرد و ذرات معلق ذیل از خراب بودن جاده های کابل نبوده. سوخت مواد نفتی بی کیفیت و عوامل دیگر که بعداً بالایشان به تفصیل صحبت خواهم کرد میباشد. (قادری، 1393)

شکل 2: تاریخچه آلودگی هوا در شهر کابل

11.2 وضعیت فعلی آلودگی هوا در شهر کابل

وزارت صحت عامه افغانستان گفته است که در سال 2020 میلادی نزدیک به 5000 تن در این کشور در اثر بیماری های مرتبط با آلودگی هوا جان باخته اند. هوای کابل خصوصاً در این روزها

شدیداً آلوده شده است. معصومه جعفری، معاون سخنگوی وزارت صحت عامه افغانستان، به خبرگزاری آلمان (دی پی آ) گفت که در سال 2020 میلادی حدود 5000 نفر در نتیجه بیماری های مرتبط با آلودگی هوا در این کشور جان داده اند. او گفت که این افراد در اثر بیماری های سیستم تنفسی و قلبی وفات کرده اند و آلودگی هوا عامل این بیماری ها نگرینسته

می‌شود. شهر کابل سال گذشته آلوده‌ترین شهر جهان محسوب شده بود. امسال نیز وضعیت بهتر نیست و به دلیل استفاده از سوخت‌های غیرمعیاری و موثرهای دودزا، هوای این شهر به شدت آلوده است. آمار وزارت صحت عامه افغانستان نشان می‌دهد که 10 درصد کسانی که در نتیجه بیماری‌های مرتبط با آلودگی هوا جان داده‌اند، در کابل بوده‌اند. شاخص کیفیت هوا نشان می‌دهد که آب و هوای شهر کابل در فصل زمستان شبانه «بسیار غیرصحی» می‌شود و به این دلیل کابل در میان آلوده‌ترین شهرهای جهان در 2021 جا گرفته است. (وزارت صحت، 2020)

داکتر عبدالله احمدی، رئیس شفاخانه وزیر اکبر خان به خبرگزاری آلمان گفت که این شفاخانه در کمتر از یک ماه اخیر 600 بیمار مرتبط با آلودگی هوا را پذیرش کرده است. او گفت: (روزانه به صورت متوسط 20 بیمار با مشکلات تنفسی به شفاخانه ما مراجعه می‌کنند). یک مقام اداره حفاظت از محیط زیست افغانستان به خبرگزاری آلمان گفت که استفاده بیش از حد از زغال سنگ برای گرمایش، موثرهای کهنه که مقدار زیادی دود انتشار می‌دهند و جاده‌های خامه و خاکی از عوامل اصلی آلودگی فزاینده هوا در کابل است. کمبود برق، بلند بودن قیمت پترول و کیفیت پایین مواد نفتی به این مشکل افزوده است. بسیاری حمام‌ها، کوره‌های خشتپزی، مراکز تجارتي و ساختمان‌های رهائشی از زغال سنگ، تاپرهای کهنه موتر و پلاستیک برای گرمایش استفاده می‌کنند و مقام‌ها از سال گذشته به این سو تلاش می‌کنند مانع سوخت این مواد شوند. (وزارت صحت، 2020)

شکل 3: وضعیت فعلی آلودگی هوای شهر کابل

12.2 جمعیت و وضعیت اجتماعی-اقتصادی شهر کابل

براساس تحقیقاتی که توسط اداره احصاییه مرکزی به کمک تخنیک صندوق جمعیت سازمان ملل متحد در مورد وضعیت اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی ولایت کابل صورت گرفته است، در هر کیلومتر مربع در شهر کابل، بیش از هفت هزارونه صد نفر زندگی می‌کنند. کابل چهارمین ولایتی است که سروری اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی آن اخیراً تکمیل شده است. نتایج این سروری، 23 جدی، توسط مسوولان نهادهای مسوول منتشر شد، به منظور به دست آوردن معلومات دقیق در مورد نفوس، جمع‌آوری ارقام به منظور طرح برنامه‌ها، تهیه ارقام برای صنایع و تجارت، فراهم‌آوری ارقام دقیق‌تر به منظور برنامه‌های تهیه مسکن، معلوم ساختن نفوس آسیب‌پذیر و آرایه کمک‌های بشردوستانه و هم‌چنین دسترسی به ارقام به منظور تحقیقات صورت گرفته است. (اداره احصاییه مرکزی، 2020)

در این سروری نزدیک به پنجاه درصد از باشندگان کابل سهم داشته و سن، جنس، میزان تحصیل، مهاجرت، مشکلات شغلی، سطح استخدام، تولدات، وفیات، ثبت تولد، حالت زندگی والدین، مشخصات خانوار و مسکن شاخص‌های اصلی برای جمع‌آوری اطلاعات بوده است. در این گزارش آمده است: «سروری اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی پنجاه درصد از مجموع خانوارهای

هر قریه و ساحه شهری را تحت پوشش قرار داده، طوری که معلومات در مورد هر عضو خانوار جمع آوری شده و برای باقی مانده پنجاه درصد خانوار در مورد ریس و اعضای خانوار همزمان از طریق فهرست برداری پرسیده شده است. سروی اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی ولایت کابل، در شانزده ناحیه شهری و چهارده ولسوالی این ولایت صورت گرفته است. هرچند در این سروی شمار نفوس ولایت کابل مشخص نشده است، اما نتیجه مقدماتی آن حاکی است که از مجموع نفوس ولایت کابل، 51/6 درصد آن مردان و 48/4 درصد دیگر آن را زنان تشکیل می دهند. براساس این سروی، 77/2 درصد نفوس ولایت کابل، در شهر زندگی می کنند. (اداره احصایه مرکزی، 2020)

سروی اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی ولایت کابل حاکی است که عمده ترین بخش نفوس ولایت کابل را گروه سنی بین پنج تا نه سال تشکیل می دهند. هم چنین 23/2 درصد نفوس این ولایت را جوانانی بین پانزده تا بیست و چهار سال احتوا کرده و نسبت جنس صد زن در برابر یک صد و شش مرد گفته شده است. براساس این سروی، تراکم نفوس در کابل نسبت به سایر ولایات زیاد است و در هر یک کیلومتر مربع هفت هزار و نه صد و هفت نفر زندگی می کنند. تعداد اعیال هر خانواده در ولایت کابل 6/9 نفر ذکر شده است. هم چنین میزان سواد افراد بالاتر از پانزده سال در ولایت کابل، 55/2 درصد است. بیشترین افراد باسواد در ولایت کابل را افرادی دارای سنین پانزده تا بیست و چهار سال تشکیل می دهند. کابل نسبت به سه ولایتی که تاکنون سروی اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی آن صورت گرفته است، بالاترین میزان ثبت تولد یعنی شصت و شش درصد دارد.

براساس گزارش اداره احصایه مرکزی، میزان ثبت تولد در سطح ملی به 35/2 درصد می رسد. سروی اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی ولایت کابل حاکی است که 1/7 درصد نفوس پنج ساله و بالاتر از آن با مشکل اشتغال مواجه اند. هم چنین این سروی نشان می دهد که 35/1 درصد نفوس کابل در اقتصاد خانواده های خود نقش دارند اما این نیروی کار شش ماه کم تر یا بیشتر در سال کار می کنند.

بیشتر نفوس شهر کابل در کارهای داخل منزل مصروف هستند. سروی اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی این ولایت نشان می دهد که 64/4 درصد نفوس این ولایت که بیشتر بالاتر از پانزده سال هستند، در امور منزل مصروف هستند و 26/6 درصد دیگر مصروف تحصیل می باشند. (اداره احصایه مرکزی، 2020)

همچنین در ولایت از ده خانم، نه خانم متاهل بالاتر از پانزده سال، یعنی 91/1 درصد شان ولادت داشته اند. ولادت های خانم های متاهل بالاتر از پانزده سال، بیشتر در ولسوالی سروبی به ثبت

رسیده است. نتیجه سروی اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی ولایت کابل حاکی است که تعداد وفيات دو سال قبل از سروی، چهلودو هزار نفر بوده که 56/8 درصدشان مردان و 41/1 درصد دیگر زنان بوده اند. همچنين درصدی نوزادان فوت شده نیز دو سال قبل از سروی چهلودو هزار یعنی 12/9 درصد بوده است. وفيات نوزادان مذکر نسبت به نوزادان مونث بیشتر بوده است. (اداره احصایه مرکزی ، 2020)

بر اساس این سروی ، از هر پنج نفری که طی دو سال اخیر فوت شده اند. یک نفرش کودک زیر سن پنج سال بوده است. همچنین گاز مایع عمده ترین مواد سوختی باشندگان کابل برای پخت و پز است. به گفته یی اداره احصایه مرکزی ، هشتاد و یک در صد باشندگان کابل از این مواد سوختی استفاده می کنند. سروی اقتصادی، اجتماعی و دموگرافی کابل نشان می دهد که در این ولایت از هر چهار خانواده، یک خانواده دارای زمین زراعتی است.

هم چنین نود و یک درصد نفوس این ولایت در خانه های خود برق دارند. در این سروی گفته نشده است که این شهروندان از برق دولتی استفاده می کنند یا برق جنراتور های شخصی. همچنین این سروی حاکی است که از هر پنج خانواده در ولایت کابل دو خانواده از تشنابهای «بهبودیافته» استفاده کرده و همین طور از هر چهار خانواده سه خانواده به منابع بهبودیافته آب دسترسی دارند. در این سروی آمده است که کرایه منازل نیز در ولایت کابل نسبت به سایر ولایات بیست دو درصد بلندتر است. (اداره احصایه مرکزی ، 2020)

شکل 4: جمعیت و وضعیت اقتصادی و اجتماعی شهر کابل

13.2 اقلیم شهر کابل

ساحه کابل با داشتن چهار فصل اقلیم خشک دارد و سطح سالانه باران در ماه‌های حمل و ثور 400 ملی متر می‌باشد. در زمستان درجه حرارت بین 15- و 20- درجه سانتی گراد می‌باشد در حالی که در تابستان بین 15+ و 38+ درجه سانتی گراد می‌رسد. در جریان سال، ماه جدی سردترین ماه به حساب می‌رود که درجه اوسط حرارت 12- درجه می‌باشد، همچنان گرمترین آن ماه اسد می‌باشد که درجه اوسط حرارت به 35+ درجه می‌رسد.

کابل یک دریا دارد که به نام دریای کابل یاد میشود، دریای کابل از کوه‌های پغمان سرچشمه می‌گیرد. کابل دارنده سنگ‌های قیمتی می‌باشد، مانند لاجورد و یاقوت نیز می‌باشد. (گزارش وضعیت آلودگی هوای شهرکابل (اداره ملی حفاظت محیط زیست))

آب و هوای کابل تابع وضع عمومی کشور افغانستان است و چون این کشور تقریباً در وسط آسیا واقع است پس عرض و طول جغرافیائی و ارتفاع و امتداد کوه‌ها و دوری از دریا همه از عواملی بشمار می‌روند که در آب و هوای افغانستان تأثیر دارد. فصل بهار از ماه حمل (مارچ، اپریل) آغاز

می‌شود و تا پایان جوزا (می، جون) منظم‌اً ادامه دارد. این فصل را می‌توان، فصل نمو و انبساط خواند. هوا عطرآگین و فضا دلکش می‌شود و از حیث آب و هوا این سه ماه برارنده ترین و نشاط انگیزترین فصل های کابل می باشند.

از ماه سرطان (جون، جولای) تا آخر سنبله (اگست، سپتمبر) و موقع تابستان گرم ترین ایام کابل به شمار می رود، اما گرما نه به اندازه یی است که خسته کننده باشد و مردم را از کار و فعالیت مانع گردد. در ماه میزان (سپتمبر و اکتبر) خزان آغاز می گردد و تا پایان ماه قوس (نومبر ، دسمبر) ادامه دارد.

خزان فصل برداشتن محصول و جمع آوری میوه است و کابل از این حیث در این فصل امتیاز فراوانی دارد و ارزانی در همین موقع می باشد. سه ماه اخیر سال، جدی (دسمبر، جنوری)، دلو (جنوری) فبروری) و حوت (فبروری، مارچ) فصل زمستان کابل است که سرمای بسیار و نزول برف تا پایان آن ادامه می‌یابد. زراعت، مالداري، تجارت، خدمات اجتماعی، صنایع و غیره منابع عایداتی این ولایت میباشد. %16.5 آن در زراعت، %16.9 آنها در مسایل صنعت، معادن و تعمیرات، %50.1 در بخش خدمات رسانی و %16.1 آن در اداره عامه یا حکومت مصروف میباشد. محصولات عمده زراعتی این ولایت را گندم، جو و ماش تشکیل میدهد.

در بخش باغات بهترین محصولات انگور (%68) میباشد. و (%30) آن میوه های خسته دار میباشد. حبوبات خاصاً گندم و کچالو محصولات عمده ولایت محسوب میگردد. در حالیکه گندم در داخل کشور به مصرف میرسد. حاصلات گندم به آن حدی نه رسیده که ضروریات داخلی را مرفوع نماید. (گزارش وضعیت آلودگی هوای شهرکابل (اداره ملی حفاظت محیط زیست))

شکل 5: وضعیت اقلیمی شهر کابل

14.2 عوامل آلوده گی شهر کابل

شهری که جمعیت آن حدود 4-5 میلیون تن تخمین زده شده است، دارای 22 ناحیه بوده و به طور اوسط در هر کیلومتر مربع آن 7907 تن زندگی می‌کنند. روزنامه گاردین در سال 2014 شهر کابل را به عنوان پنجمین شهر رو به رشد در جهان شناسایی کرده است. (قادری، 1393)

جدی ترین عوامل آلودگی هوا در کابل

1. عدم تطبیق قانون، مقررات و پالیسی محیط زیستی.
2. سوخت غیر معیاری (تیل بی کیفیت، استفاده از تایر، چوب، زغال سنگ و دیگر سوخت‌های بدکیفیت).
3. مشکل سرک (خام بودن سرک‌ها، کم عرض بودن سرک‌ها، بندش برخی جاده‌ها به دلایل

(مختلف).

4. نبود سیستم منظم کانالیزاسیون (جمع شدن آب در کنار جاده‌ها).
  5. نبود فضای سبز و اعمار منازل مسکونی در اکثر کوه‌های اطراف شهر کابل.
  6. عدم همکاری مردم در جلوگیری آلوده شدن هوا.
  7. نبود سیستم منظم حمل و نقل جمعی و استفاده بیش از حد از وسایط نقلیه انفرادی، نبود ایستگاه برای وسایط نقلی.
  8. کثافات بیش از حد و تعفن در بعضی نقاط شهر و نبود سیستم‌های باز یافت زباله‌ها یا Recycling.
  9. عدم بارش برف و باران و موقعیت جغرافیای کابل در میان کوه (کابل شهری است که توسط کوه‌ها احاطه شده، کوه‌ها به وزش باد و انتقال آلودگی سد واقع می‌شوند.
  - 10: نبود برق
  - 11: تیل بی کیفیت
  - 12: استفاده از چوب و نغال سنگ
- و به طور خلاصه چند نوع از عوامل را که باعث آلوده گی در شهر کابل شده به طور نمونه می‌آوریم.
- (قادری، 1393)

نبود برق

پرچوپیهای طولانی مدت برق در شهر کابل علاوه بر اینکه شهروندان و تولیدگران کشور را با مشکلات فراوانی مواجه میکند، از سوی دیگر شهروندان در نبود برق از جنراتور استفاده میکنند که سبب آلودگی هوا و محیط زیست میشود. همچنین باعث میشود که میلیونها افغانی ارز به دلیل خرید مواد سوختی فسیلی/تیل از کشور خارج شود. کارشناسان محیط زیستی میگویند، استفاده از جنراتورها سطح آلودگی هوا را افزایش میدهد و باعث مشکلات شدید در سلامت و محیط زیست میشود. مرضیه محمدی، کارشناس محیط زیست میگوید: "هر یک لیتر سوخت مصرفی در دستگاههای جنراتور حدود 8.8 لیتر گاز سمی تولید میکند که این گاز ترکیبی از انتشار ذرات جامد، دی اکسید نیتروژن، دی اکسید گوگرد و مونواکسیدکربن میشود که اکثر وزن آلایندههای هوا را مونواکسیدکربن تشکیل میدهد. مطالعات نشان میدهد که استفاده از جنراتورها میزان ذرات جامد PM2.5 و PM10 را نیز نسبت به سطح قبل از عملیات 93 درصد افزایش می دهد." خانم محمدی گفت، غلظت آلایندههای اتمسفری شهر کابل به علت آلایندههای منتشره از منابع ثابت و متحرک، در بسیاری از موارد چندین برابر حد مجاز است که اثرات سوء کوتاه مدت و دراز مدتی بر سلامت انسانها به همراه دارد. او همچنین افزود، "استفاده از جنراتور

باعث بروز مشکلاتی میشود که از عمدهترین آنها آلودگی صوتی است. حد قابل تحمل صدا در کار فکری 50 دسی بل و در کار غیر فکری 20 دسی بل است. میزان آلودگی صوتی یک جنراتور در شرایط معمولی 931 دسی بل است. این مقدار بیش از مقدار استاندارد صدا است. این شدت صدا میتواند اثرات بسیار مخربی روی بدن انسان بگذارد." به گفته او، صدای شدیدی که جنراتورها تولید میکنند ممکن است تعداد ضربان قلب را تغییر دهد و باعث افزایش فشار خون، کم شدن بینایی، کم شدن میدان دید، کم شدن قدرت تشخیص رنگها و از بین رفتن بینایی در شب شود. هر چند نهادهای دولتی و محیط زیستی گزارش دقیقی از اینکه مقدار مصرف سوخت در زمانی که برق نیست، چقدر بالا میرود ارایه نکردهاند اما گزارشهای میدانی روزنامه افغانستانا نشان میدهد که در نبود برق، مصرف تیل حدود 83 درصد بالا میرود. کارشناسان اقتصادی میگویند که خرید انواع تیل، یکی از مجراهایی است که سالانه توسط آن بیشترین ارز از کشور خارج میشود. وزارت مالیه کشور میگوید که در سال گذشته خورشیدی، 610 هزار تن پترول، 691 هزار تن دیزل و 12 هزار تن تیل طیاره وارد شده است. وزارت مالیه تفکیک نمیتواند که چه مقدار این مواد سوختی به دلیل نبود برق وارد میشود اما بر اساس تحقیق میدانی روزنامه افغانستانا، که حدود 83 درصد است، مقداری بالغ بر 833 هزار تن در سال میشود که این مقدار علاوه بر ایجاد آلودگیهای صوتی و محیطی، باعث خروج زیادی ارز از کشور میشود. (قادری، 1393)

فاقد سیستم حمل و نقل عمومی

براساس اعلام اداره راهنمایی و رانندگی در کابل بیش از 211 هزار موتر تردد دارند، در حالیکه به گفته مسئولان، این شهر برای 10 هزار موتر ساخته شده است. براساس اعلام مقامهای افغانستان عبور و مرور این موترها 10 درصد از آلودگی شهر کابل را سبب شدهاند. غلام محمد ملکیار، معاون فنی اداره حفاظت از محیط زیست افغانستان میگوید که 52 درصد از موترهای شهرکابل، بیشتر از 20 سال عمر دارند و حدود 11 درصد آنان باید از چرخه تردد خارج شوند. ولی حکومت هیچ برنامههای عملی برای خارج کردن این موترها از چرخه فعالیت ندارد. در پایتختی که فاقد سیستم حمل و نقل عمومی است، چرخش چرخ این موترها هم سود است و هم ثواب. حکومت افغانستان نیز میدانند که توقف موترهای کهنه میتواند مشکلات اقتصادی زیادی را برای مردم این کشور ایجاد کند. آقای ملکیار میگوید که تصمیم حکومت بر این است به صاحبان موترهای کهنه امتیازهای را بدهد که به موتر سابق آنان تعلق داشت، از پلیمت موتر گرفته تا سایر شرایط. او میگوید که حکومت تصمیم گرفته که همان شماره پلیمت سابق را به موتر جدید، صاحبان موتر بدهد. به گفته او در کنار آن کابینه دولت افغانستان تصویب کرده است که موترهای که مدت کارش بیشتر از 10 سال باشد اجازه ورود به افغانستان را نداشته باشند. اما

تایید میکند که موتورهاى کهنه از مرزهاى باز افغانستان وارد این این کشور میشوند . سوختهاى مصرفى در افغانستان بیشتر وارداتى است. اداره مى محیط زیست افغانستان به گفته آقای ملکيار سوختهاى که از مرز رسمى وارد افغانستان میشود مشکلى ندارد، ولى ورود سوخت قاچاقچى نیز اندک نیست . او مىگوید که برای حل مشکل دولت از کیفیت سوختهاى تمام تانک تیل هاى داخل شهر نظارت میکند ولى نظارت کامل بر خورده فروشان سوخت که شمار آنان به بیشتر از سه هزار میرسد در سطح شهر ناممکن است . به گفته معاون اداره محیط زیست مشکل دیگر استفاده از گاز CNG و LPG است که اولى در دماى کمتر از 20 درجه به طور کامل نمیسوزد و دومى را میتوان در دماى کمتر استفاده کرد. آقای ملکيار مىگوید که در شهر کابل در زمستان نیز از گاز CNG استفاده میکنند که چرخه سوخت آن ناقص و باعث آلودگى هوا میشود . او مىگوید که گاز سوز کردن موتورها نیز به دلیل نبود دانش فنى در کابل مشکلات زیادى را خلق کرده بوده از جمله انفجار آنها؛ اکنون دولت شرکتهای که در این زمینه کار میکند خواسته تا بعد از گاز سوز کردن موتورها تا یک سال فعالیت آنها را ضمانت کنند. براساس مطالعات انجام شده توسط دولت افغانستان و بانک توسعه آسیایى در هر دقیقه حدود 53 وسیله نقلیه از خیابانهاى پررفت و آمد کابل عبور میکنند این بررسی نشان داده کودکانى که در 21 متری این جادهها زندگی میکنند با آلرژى، سرفه و بيمارى تنفسى دچار شدهاند . بزرگسالان نیز براساس این ارزیابى دچار ناهنجارهاى بهداشتى شده اند که میتوان به افزایش فشار خون اشاره کرد. (قادری، 1393)

تیل بی کیفیت

مسوولان حفظ محیط زیست مى گویند، بزرگترین آلاینده هواى کابل، دود وسایط نقلیه ای است که تیل بی کیفیت مصرف مى کنند. با استفاده از این گونه سوخت ذرات سرب در هوا پخش مى شوند که تنفس آن کندی ذهن کودکان و مریضى افراد مسن را سبب مى شود. اکثر وسایط نقلیه در کابل کهنه و دست دوم هستند و هنوز برنامه ای برای کاهش استفاده از این گونه موتورها وجود ندارد. وزارت مالیه کشور مىگوید که در سال گذشته خورشیدی، 610 هزار تن پترول، 691 هزار تن دیزل و 12 هزار تن تیل طیاره وارد شده است. (قادری، 1393)

استفاده از چوب و ذغال

باشندگان شهر کابل در فصل زمستان بیشتر از چوب و ذغال سنگ برای گرم کردن خانه ها استفاده مى کنند که دود ناشى از آن بر آلودگى هوا مى افزاید. اداره حفظ محیط زیست مى گوید، این منبع آلودگى زمانى از بین مى رود که دولت برنامه فقر یكى از مشکلات عمده ای برای

توزیع گاز مایع برای گرم کردن خانه ها تنظیم و عملی کند. آقای همایون می گوید ماست. به این دلیل مردم در فصل سرما از انرژی های فسیلی استفاده می کنند. در صورتی که دولت قیمت گاز را کاهش دهد، یکی از راهکارهای خوب می تواند باشد. (قادری ، 1393)

تراکم نفوس در شهرها و آلودگی هوا

افزایش نفوس یکی از علت های آلوده شدن هوا در شهرها بوده و هر قدر نفوس در یک ساحه افزایش کند به همان اندازه منابع به مصرف میرسد. و هنگامی که منابع در یک قسمت از حد زیاد استفاده گردد باعث بسیاری از آلوده گی ها میشود و یکی از آلوده گی های را که به بار میآورد آلوده گی هوا میباشد. پس در شهر کابل ، شهر که گنجایش 2 میلیون انسان را دارد در این شهر فعلا به 6 میلیون انسان رسیده است و شهر که گنجایش عراده جات کم را دارد فعلا 4 برابر در آن عبور و مرور میکند پس این افزایش نفوس باعث بسیار آلوده گی ها میشود. (عطاالله وکیلی ، 1399)

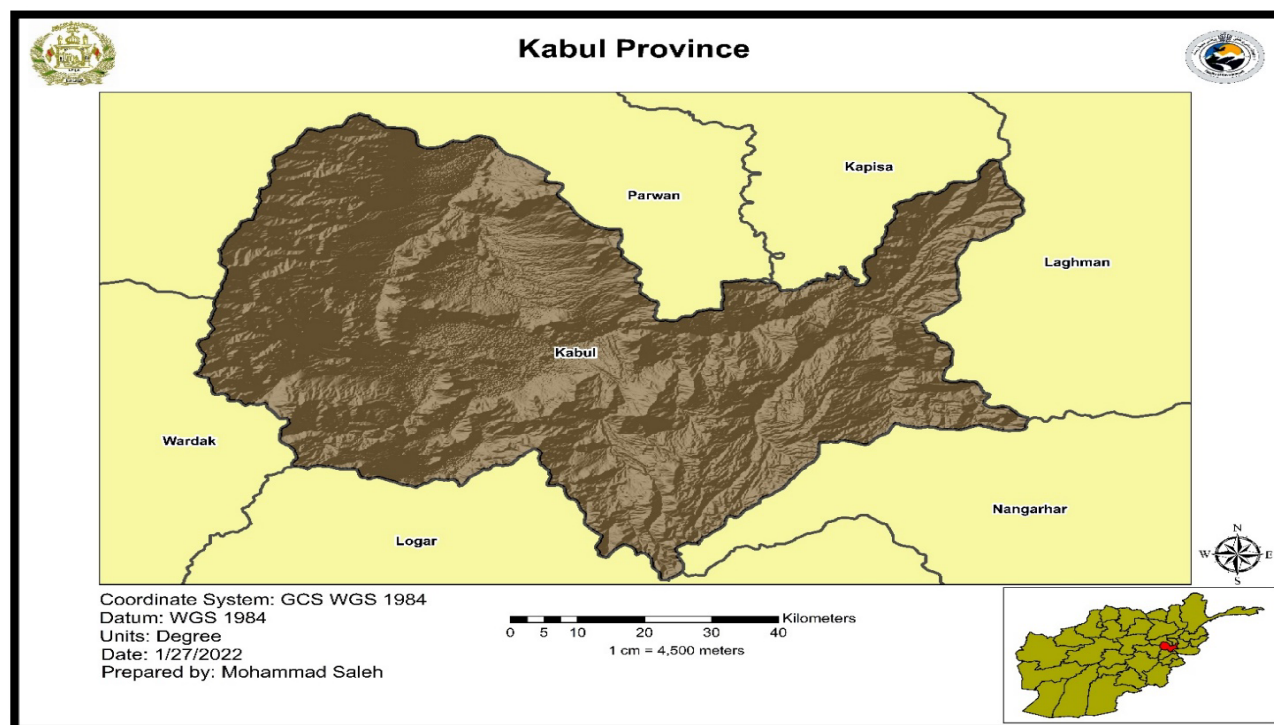
فصل سوم

روش تحقیق

1.3 ساحه تحقیق (موقعیت جغرافیایی کابل)

ولایت کابل در زون مرکزی کشور موقعیت دارد، مرکز آن شهر کابل است که پایتخت افغانستان نیز میباشد این ولایت در شمال غرب با پروان، در شمال شرق با کاپیسا، در شرق با لغمان، در جنوب شرق با ننگرهار، در جنوب با لوگر و در جنوب غرب با ولایت میدان وردگ سرحد مشترک دارد ولایت کابل دارای 4585 کیلومتر مربع مساحت بوده و بیشتر از نصف (56.3%) آن کوهها و دشت های ناهموار تشکیل میدهد در حالیکه یک بر سه حصه آن (37.7%) را زمین هموار تشکیل میدهد. ولایت کابل به اساس معلومات اداره احصایه مرکزی سال 2020 خورشیدی در حدود 5204667 نفوس دارد، و در 1800 متری بالای سطح دریا در دره‌ای دراز و باریک بین کوه‌های هندوکش را شکافته و در طول دریای کابل امتداد یافته است. ولایت کابل 1053 قریه و 14 ولسوالی (ده سبز، چهار آسیاب، پغمان، موسهی، قره باغ، استالف، فرزه، کلکان، گلدره، میریچه کوت، سروبی، بگرامی، خاکجبار و شکرده) دارد، همچنان شهر کابل دارای 22 ناحیه میباشد. (اداره احصایه مرکزی، 2020)

شکل 6: موقعیت جغرافیایی شهر کابل

2.3 موقعیت جغرافیایی ناحیه هفتم

ناحیه هفتم شهر کابل با مساحت 32.5 کیلومتر مربع به تعداد 480000 نفر جمعیت دارد. جغرافیایی ناحیه از طرف شرق با کوه سلطان، کوه زنبورک و خیر آباد محدود شده و از جهت غرب توسط سرک دارالامان از نواحی مجاور جدا شده است. دریایی کابل و دیوار تاریخی در قسمت شمالی ناحیه هفتم را از شهر کهنه کابل جدا کرده و در قسمت جنوب آن ریشخور و خیر آباد موقعیت یافته است. این ناحیه حد فاصل شهر کهنه کابل و ساحه دارالامان است. این ناحیه با حفظ میراث های فرهنگی گذشته، سهم خوبی در تامین فضاهای تفریحی و عمومی دارد؛ باغ تاریخی "بابر" و قصر چهلستون هدف اصلی اوقات فراغت برای پایتخت نشینان است. (اداره احصایه مرکزی، 2020)

شکل 7: موقعیت جغرافیایی ناحیه هفتم شهر کابل

3.3 روش یا میتود تحقیق

هر تحقیق شامل بخش نظری و تجربی میباشد که در این تحقیق در بخش نظری از منابع کتابخانه‌یی، وبسایت‌ها، سافت‌ویر GIS و در بخش جدول‌ها از پروگرام اکسل کار گرفته شده است و گزارشات استفاده صورت گرفته شده است. و در بخش تجربی از روش پرسشنامه‌یی و افراد متخصص استفاده شده و این بخش در ناحیه هفتم شهر کابل در نظر گرفته میشود، و برای جمع‌آوری معلومات در این تحقیق از روش پرسشنامه‌یی و مصاحبه با افراد متخصص استفاده شده این روش، پایین‌بشکل تفصیلی تشریح گردیده است.

4.3 جمع‌آوری معلومات یا (Data Collection):

ما بخاطر جمع‌آوری معلومات از انواع کتاب‌ها، سایت‌های اینترنتی، افراد متخصص محیط زیست، پروگرام ArcGIS، استفاده نمودیم که ما توانستیم یک معلومات خوب و کافی در بخش آلوده‌گی هوا تهیه نمایم.

5.3 ایجاد یا دیزاین پرسشنامه (Questionnaire):

برای جمع‌آوری معلومات از ناحیه هفتم شهر کابل از ابزار پرسشنامه‌یی استفاده صورت گردیده است. این پرسشنامه از سه بخش تقسیم شده است. بخش دانش مردم، رفتار مردم و عملکرد مردم در قبال آلوده‌گی هوا ساخته شده در بخش دانش مردم 6 سوال شامل بوده، در بخش رفتار مردم 13 سوال شامل بوده و در بخش عملکرد 7 سوال ساخته شده که عملکرد مردم را در ارتباط به آلودگی هوا در ناحیه هفتم مطالعه میکند. همچنان این پرسشنامه مجموعاً از 26 سوال تشکیل گردیده است، و برای تنظیم پاسخ به سوالات از میتود (Likert Scale) استفاده صورت گرفته شده، به این منظور در پرسشنامه از انواع جوابات گوناگون استفاده شده است.

6.3 شیوی نمونه‌گیری (Sampling Method):

در شیوی نمونه‌گیری از میتود تصادفی یا (Random Sampling) استفاده شده و افراد به شکل غیرانتخابی در نظر گرفته شده و پاسخ‌های ایشان درج گردیده است.

7.3 تعداد نمونه (Sample Size):

در مرحله چهارم از یک بخش میتود Reliability Sampling استفاده کردیم که از 384 نفر که باید سروی می‌گردید ما به تعداد 10 نفر را سروی نمودیم که آیا پرسشنامه را که ما تهیه نموده بودیم درست بود یا خیر. بعداً در مرحله پنجم ما از سیستم (Systematic Sampling)

استفاده نمودیم و این میتود به شکل بود که در ناحیه بعد از هر پنج خانه باید یک سروی میشد و ما این میتود را هم استفاده نمودیم و بعد از هر پنج خانه ما سروی کردیم و ناگفته نباند که در بخش تعیین نفوس ما از میتود (Krejcie Morgan Formula) که به شکل آنلاین خانه پوری میشد برای سروی استفاده کردیم، و با داشتن 5% اشتباه که میتود Krejcie Morgan به آن اشاره کرده است.

توسط این میتود، ما میتوانیم تعداد از افراد این ناحیه را سروی نماییم. چون نفوس این ناحیه 480000 نفر است لذا در روش پرسشنامه یی حد اقل به تعداد 384 پرسشنامه به شکل نمونه توزیع میشود.

در پرسشنامه از موارد چون جنسیت ، شغل ، درجه تحصیل ، حالت مدنی ، محل سکونت فعلی ، سن ، و عاید سرانه در نظر گرفته شده است، تا نتایج درست را حاصل نماییم و بعدا تحلیل و تجزیه پارامترهای فزیکي آن را انجام داده تا به نتیجه نهایی تحقیق خود برسیم.

8.4 روش یا میتود تحلیل معلومات (Data Analysis):

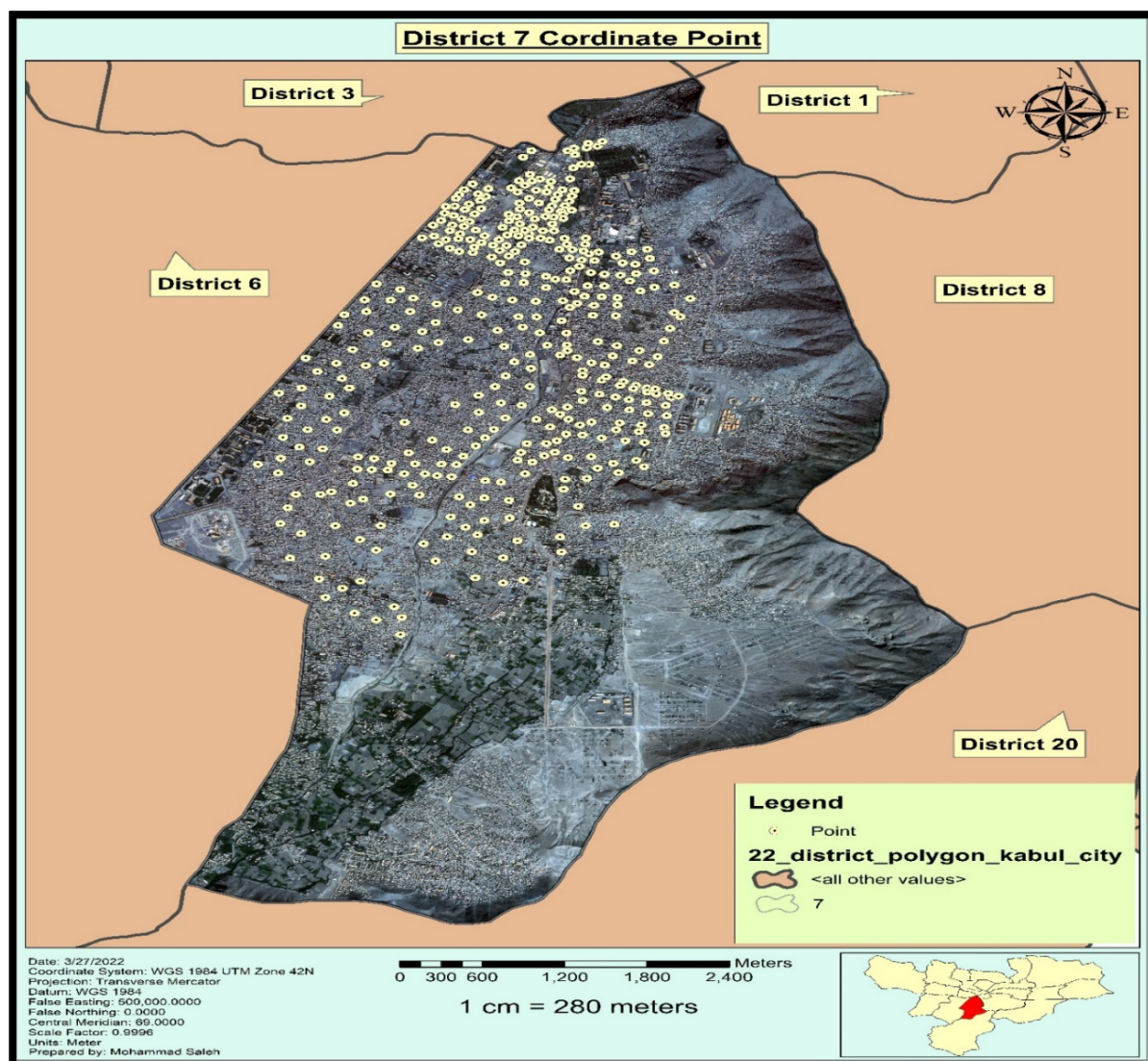
بعد از این که تمام مراحل پرسشنامه تمام شد ما در بخش تحلیل و تجزیه معلومات از پروگرام اکسل برای تحلیل و تجزیه معلومات استفاده نموده و تمام پاسخ ها را به شکل گراف ها برای وضاحت بیشتر موضوعات استفاده نمودیم طوری که فیصدی تمام جوابات را که مردم پاسخ داده بودند تحلیل نموده و در گراف ها به نمایش آورده شده است .

فصل چهارم

یافته ها و مناقشه

1.4 موقعیت های توضیح پرسشنامه

در بخش توضیح پرسشنامه چون ما میخواستیم که به شکل دقیقتر کار شود به این منظور ما برای هر پرسشنامه توسط GPS موبایل کوردینات همان ساحه را گرفتیم و آن را در نقشه مربوطه ساحه اضافه کردیم تا دقت کار ما زیادتیر شود و در این نقشه 384 نفر را که ما پرسشنامه توضیح کرده بودیم در نقشه نمایش دادیم.

شکل 8: نقاط که پرسشنامه توضیح شده است

2.4 تحلیل و تجزیه معلومات ها

این پرسشنامه که در بخش مطالعه آلوده گی هوا در ساحات رهایشی ناحیه هفتم ترتیب شده بود به خاطر شناسایی عوامل آلوده گی هوا و پیدا کردن عوامل آلوده گی هوا بود و به کمک شهروندان توانستیم این پرسشنامه را به درستی پر نماییم ، همچنان سوالات این پرسشنامه نظر به اهداف تحقیق و نیاز های ساحه مربوطه ترتیب شده است، که شامل سه بخش میشود (دانش مردم، رفتار مردم و عملکرد مردم) میباشد. در بخش دانش مردم 6 سوال شامل بوده ، در بخش رفتار مردم 13 سوال شامل بوده و در بخش عملکرد مردم 7 سوال شامل است. در ساحات متفاوت ناحیه هفتم شهر کابل از 384 نفر خانه پری شده است و تمام شهرت معلومات پاسخ دهنده گان در هر بخش ذکر گردیده که ذیلا هر کدام آن را توضیح میدهیم.

معلومات پاسخ دهنده گان											
سن		شغل		حالت مدنی		عواید		درجه تحصیل		جنسیت	
39	18 - 12	211	آزاد	202	مجرد	34	5000 افغانی	204	لیسانس	340	مرد
232	30 - 18	18	معلم	182	متاهل	177	10000 افغانی	29	بیسواد	44	زن
113	بالاتر از 30	31	خانم خانه			132	20000 افغانی	73	دوازده پاس		
		10	خیاط			41	50000 افغانی	14	چهارده پاس		
		34	دوکاندار					14	دوکتور		
		24	کارمند دولت					50	ماستر		
		47	مامور								
		9	انجنیر								

گراف 3: معلومات پاسخ دهنده گان پرسشنامه

سوالات بخش اول تعداد افراد که بخش دانش مردم را جواب داده اند:

به طور عمومی تعداد افراد هم که در این بخش جواب داده اند. به شکل جدول ما آورده ایم و در عموم که 384 نفر سروی شده از این تعداد ، تعداد افراد که هر سوال را جواب داده اند در جدول نشان دادیم.

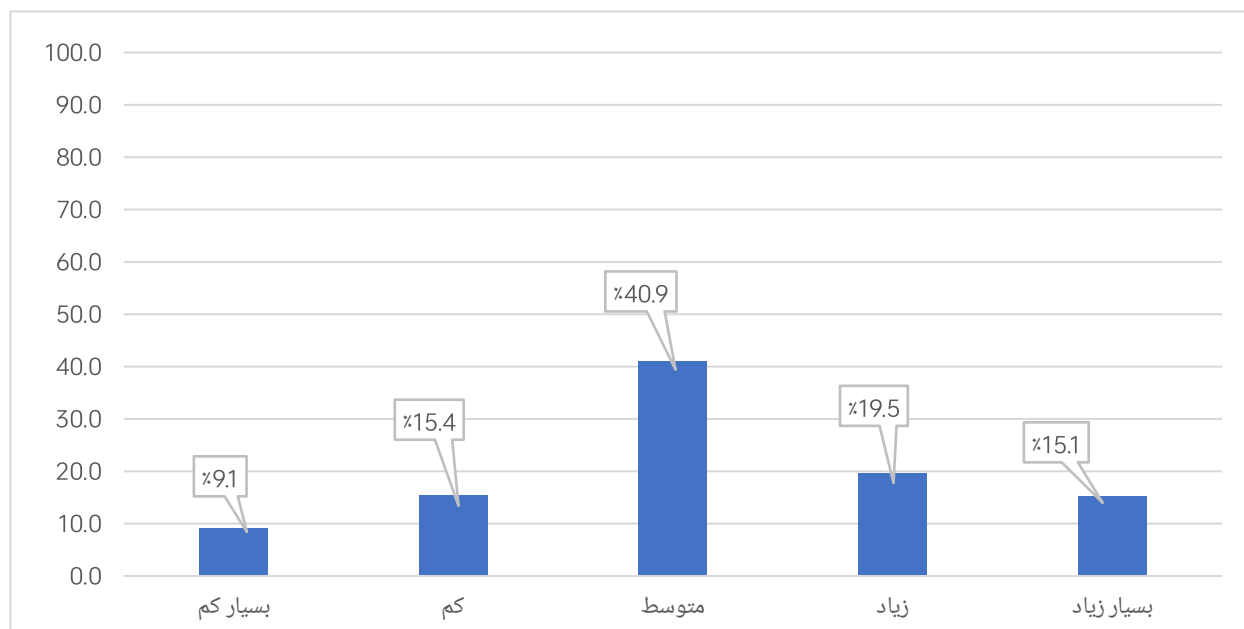
بخش جوابات						بخش سوالات دانش مردم						
بسیار کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		بخش سوالات		نمبر مسلسل
تعداد	فیصدی	تعداد	فیصدی	تعداد	فیصدی	تعداد	فیصدی	تعداد	فیصدی	تعداد	فیصدی	

9.1%	35	15.4%	59	40.9%	157	19.5%	75	15.1%	58	1	در باره آلودگی هوا معلومات دارید؟
0%	0	1.8%	7	50.3%	193	14.8%	57	33.1%	127	2	کیفیت آلودگی هوا در س ال های پسین آلوده گردیده است؟
0%	0	3.9%	15	18.5%	71	14.6%	56	63%	241	3	آیا ساحات رهائشی در منطقه شما باعث آلودگی هوا میشود؟
0%	0	0.3%	1	7.3%	28	51%	196	41.4%	159	4	آیا فعالیت های سیستم گرمایشی بیشتر باعث آلودگی هوا در منطقه تان میشود؟
59.9%	230	39.8%	153	0.3%	1	0%	0	0%	0	5	آیا فعالیت های سیستم پخت و پز بیشتر باعث آلودگی هوا در منطقه تان میشود؟
0.3%	1	16.4%	63	64.1%	246	3.4%	13	15.9%	61	6	آیا ساحات رهائشی نسبت به ترانسپورت آلودگی هوا بیشتر تولید میکند؟

گراف 4: مجموعه فیصدی سوالات بخش دانش مردم در باره آلودگی هوا

3.4 سوالات بخش اول: دانش مردم در باره آلودگی هوا

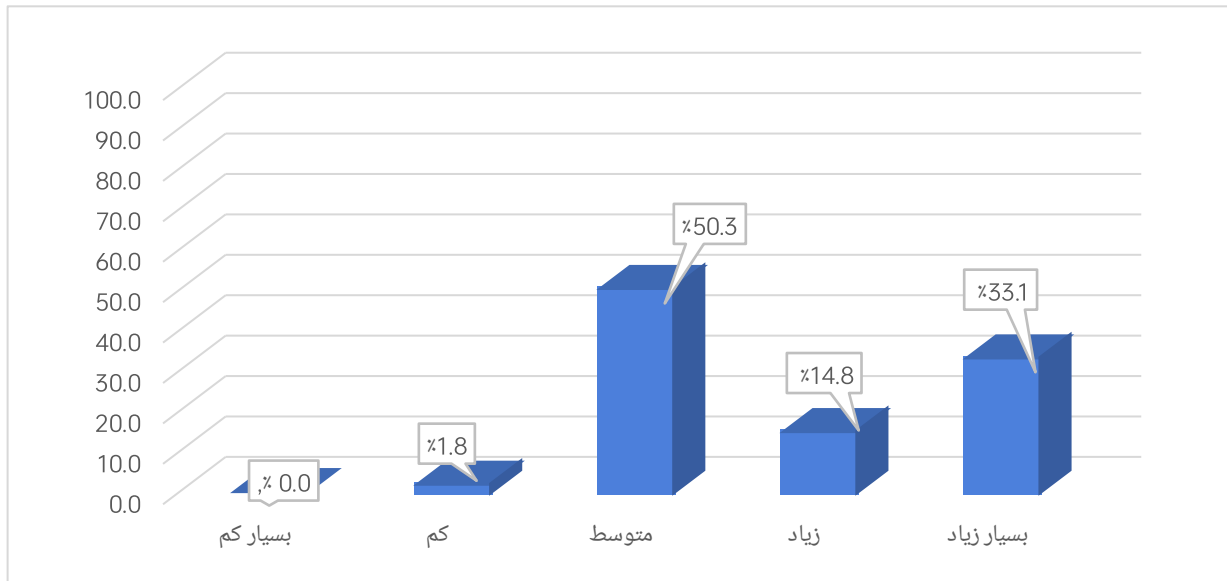
سوال (1): در باره آلودگی هوا معلومات دارید؟ ، این سوال در بین 384 نفر در ناحیه هفتم شهر کابل پرسیده شده بود که شامل زن و مرد بودند از این تعداد نفوس گفته اند که ، 15.1% بسیار زیاد، 19.5%

زیاد، 40.9% متوسط، 15.4% کم، 9.1% بسیار کم ، در باره آلودگی هوا معلومات دارند.

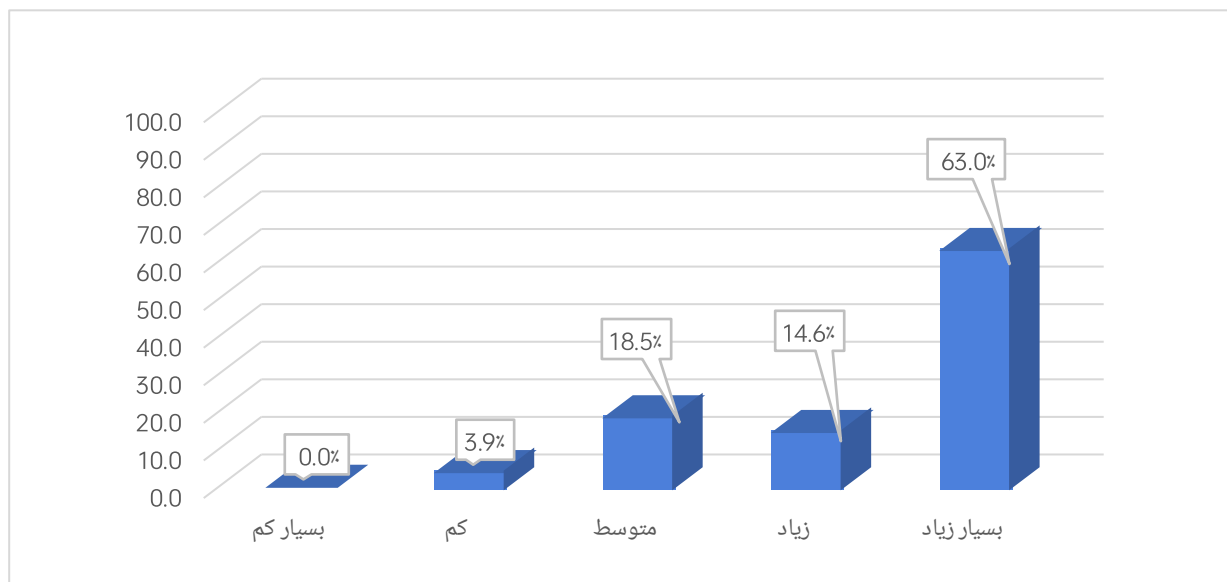
گراف 5: معلومات مردم در باره آلودگی هوا

سوال (2): کیفیت آلوده گی هوا در سال های پسین آلوده گردیده است؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، و نتایج نشان میدهد که حدود ، 33.1% بسیار زیاد،

14.8% زیاد، 50.3% متوسط، 1.8% کم ، 0% بسیار کم ، جواب داده اند.

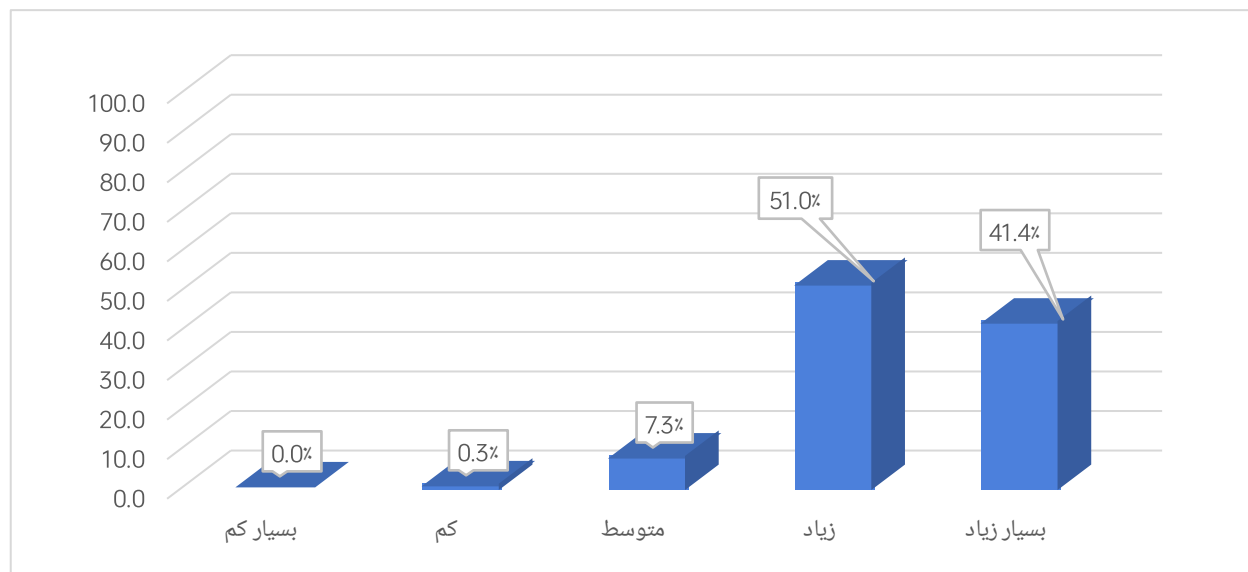
گراف 6: کیفیت آلودگی هوا در سال های پسین

سوال (3): آیا ساحات رهایشی در منطقه شما باعث آلوده گی هوا میشود؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، و نتایج نشان میدهد که ، 63% بسیار زیاد، 14.6%

زیاد، 18.5% متوسط، 3.9% کم، 0% بسیار کم، گفته اند که باعث آلودگی هوا میشود.

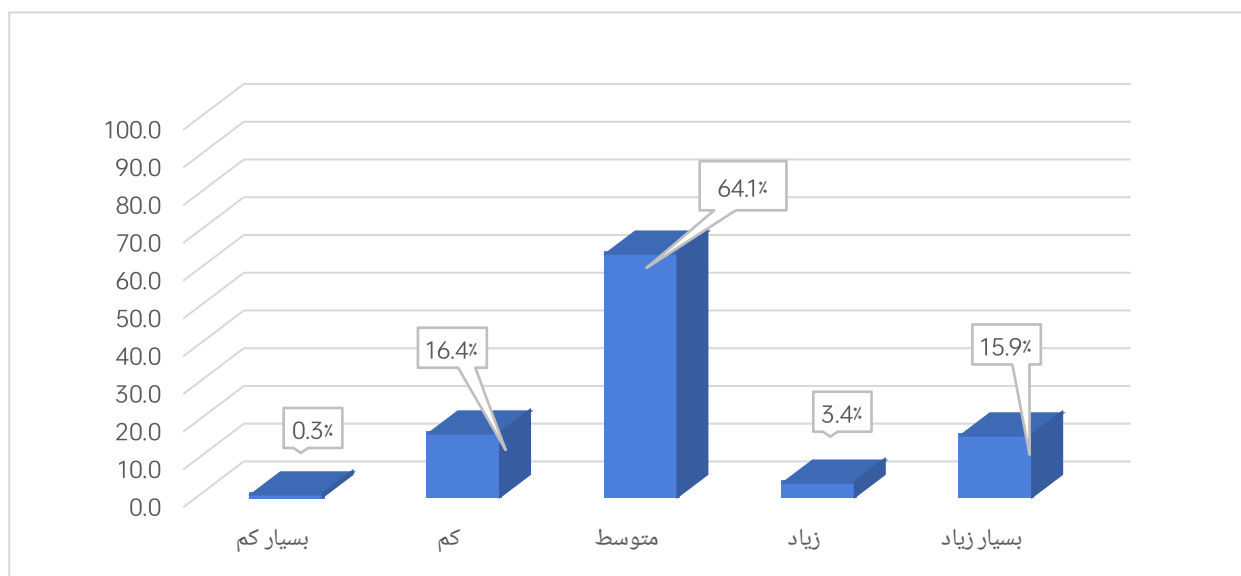
گراف 7: فیصدی آلودگی هوا از ساحات رهائشی

سوال (4): آیا فعالیت های سیستم گرمایشی بیشتر باعث آلودگی هوا در منطقه تان میشود؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است، و نتایج واضح میکند که، 41.4% بسیار زیاد، 51% زیاد، 7.3% متوسط، 0.3% کم، 0% بسیار کم، گفته که باعث آلودگی هوا میشود.

گراف 8: فیصدی فعالیت های سیستم گرمایشی در بخش آلودگی هوا

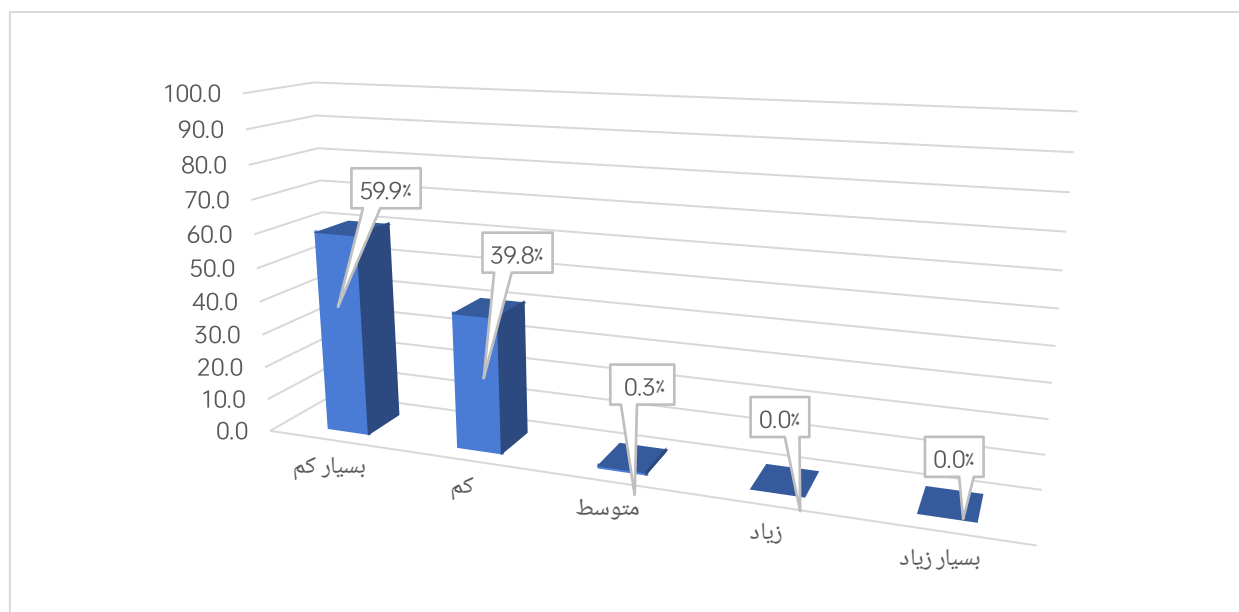
سوال(5): آیا فعالیت های سیستم پخت و پز بیشتر باعث آلودگی هوا در منطقه تان میشود؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، و نتایج این را میرساند که ، 0% ،

بسیار زیاد، 0% زیاد، 0.3% متوسط، 39.8% کم، 59.9% بسیار کم، و در نتیجه سیستم پخت و پز باعث آلودگی هوا نمی شود.

گراف 9: فیصدی فعالیت های سیستم پخت و پز در بخش آلودگی هوا

سوال (6): آیا ساحات رهایشی نسبت به ترانسپورت آلودگی هوا بیشتر تولید میکنند؟ این سوال هم در

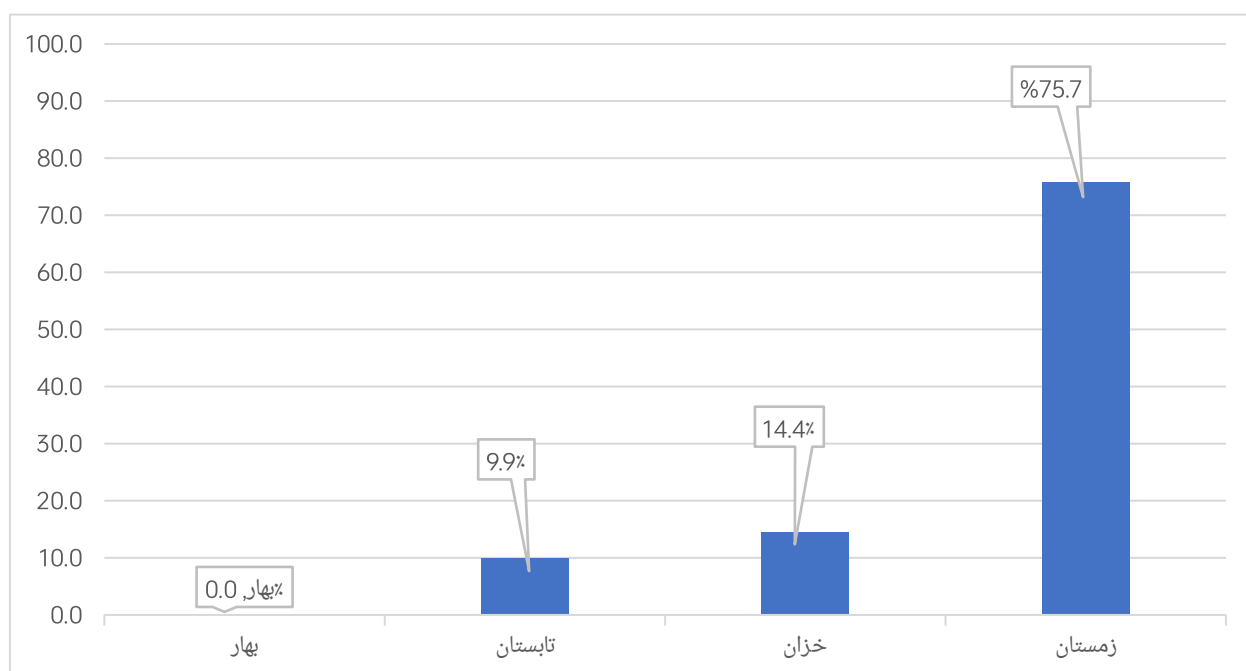
بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج تحقیق نشان میدهد که حدود، 15.9% بسیار زیاد، 3.4% زیاد، 64.1% متوسط، 16.4% کم، 0.3% بسیار کم، جواب داده اند.

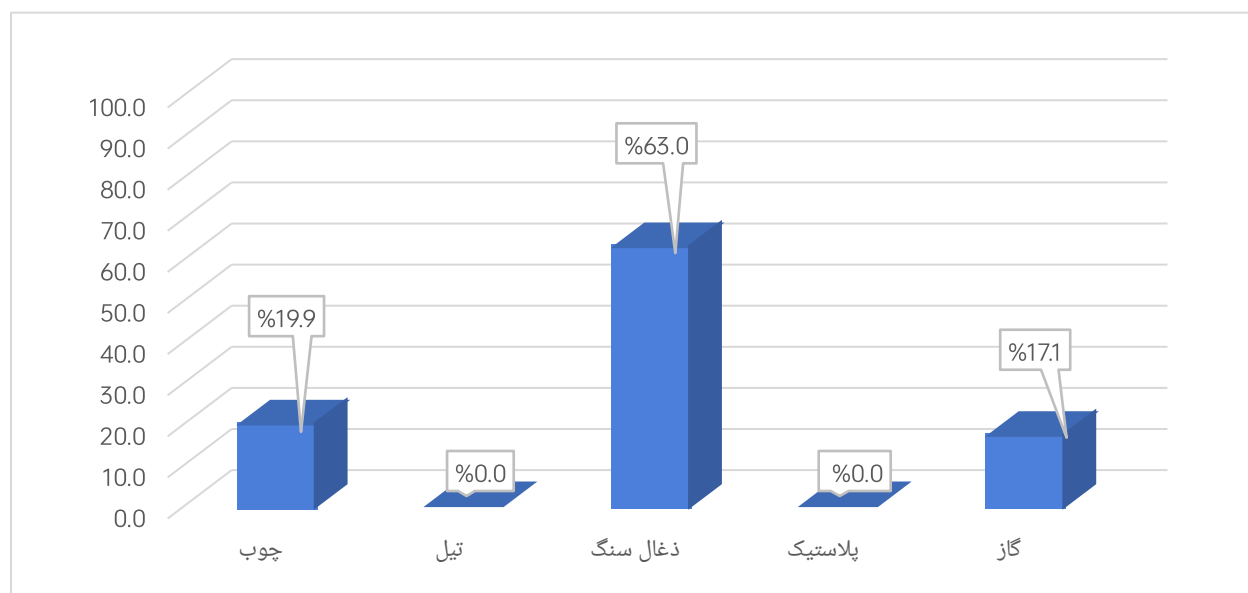

سوال (7): در کدام فصل آلودگی هوا در ناحیه هفتم زیادتیر است؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج تحقیق نشان میدهد که حدود، 75.7% زمستان، 14.4% خزان، 9.9% تابستان، 0% بهار، پاسخ داده اند.

گراف 12: فیصدی آلودگی هوا در فصل ها

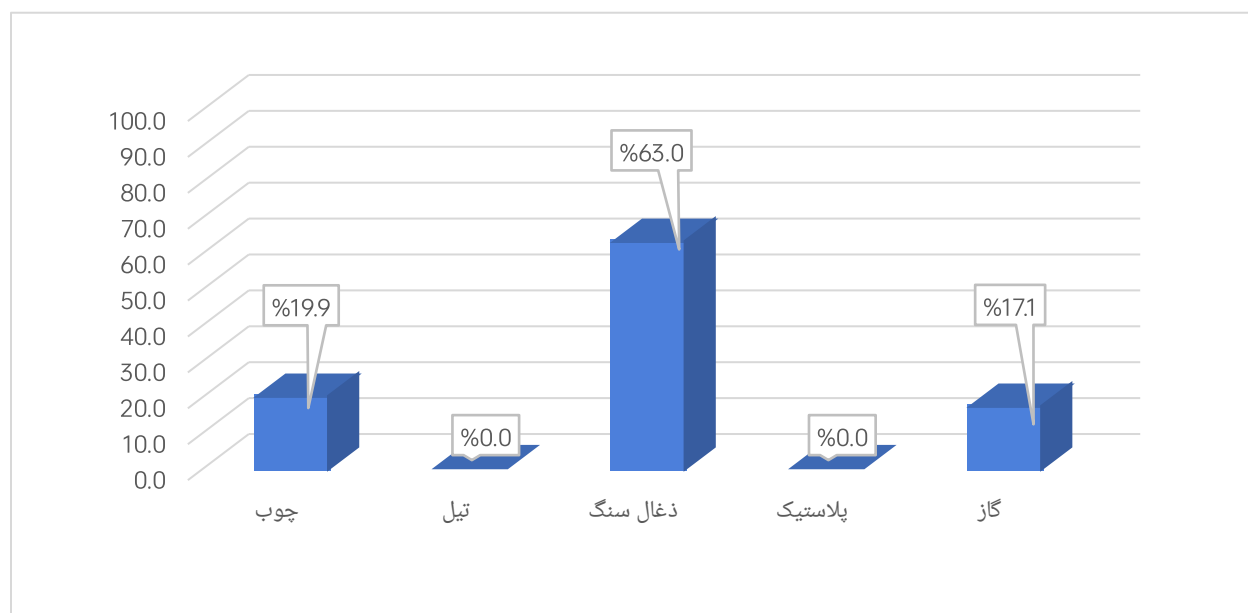

سوال (8): در ساحات رهایشی کدام مواد سوخت زیادتر استفاده میشود؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج تحقیق نشان میدهد که، 17.1% گاز، 0% پلا

استیک، 63% ذغال سنگ، 0% تیل، 19.9% چوب ، و در نتیجه ذغال سنگ زیادتر در ساحات رهایشی استفاده میشود.

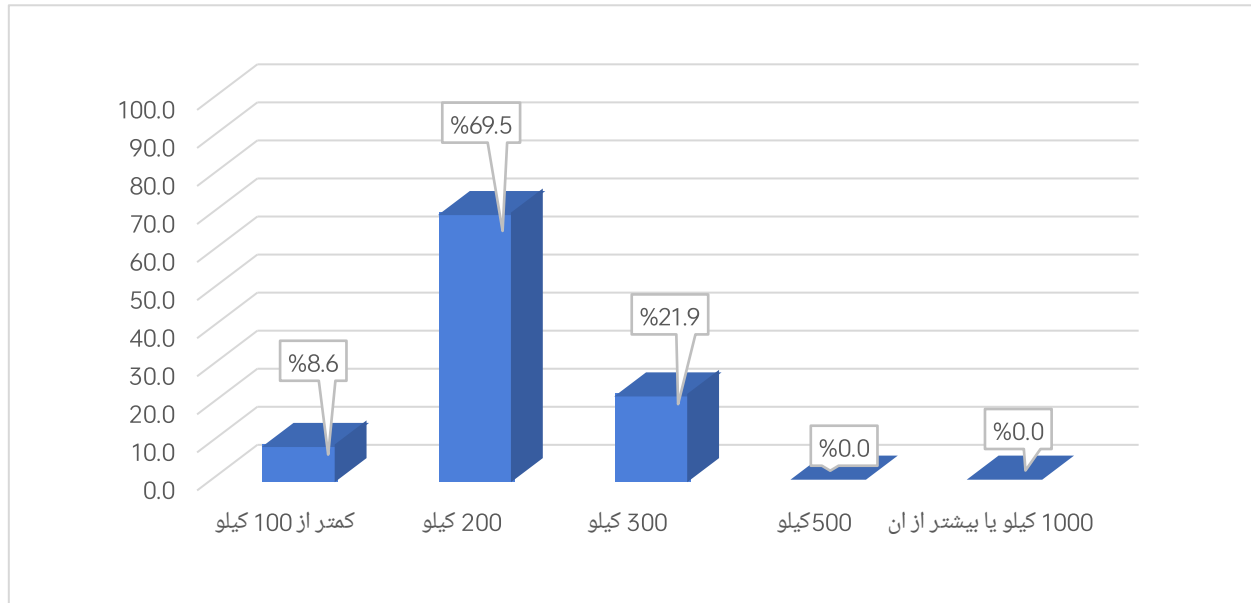
گراف 13: فیصدی مواد سوخت در ساحات رهایشی

سوال (9): از کدام نوع مواد سوخت برای گرم کردن خانه ها استفاده میکنید؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که حدود، 17.1% گاز، 0% پلاستیک، 63% ذغال سنگ، 0% تیل، 19.9% چوب ، در نتیجه ذغال سنگ همچنان در گرم کردن خانه ها

زیادتر استفاده میشود.

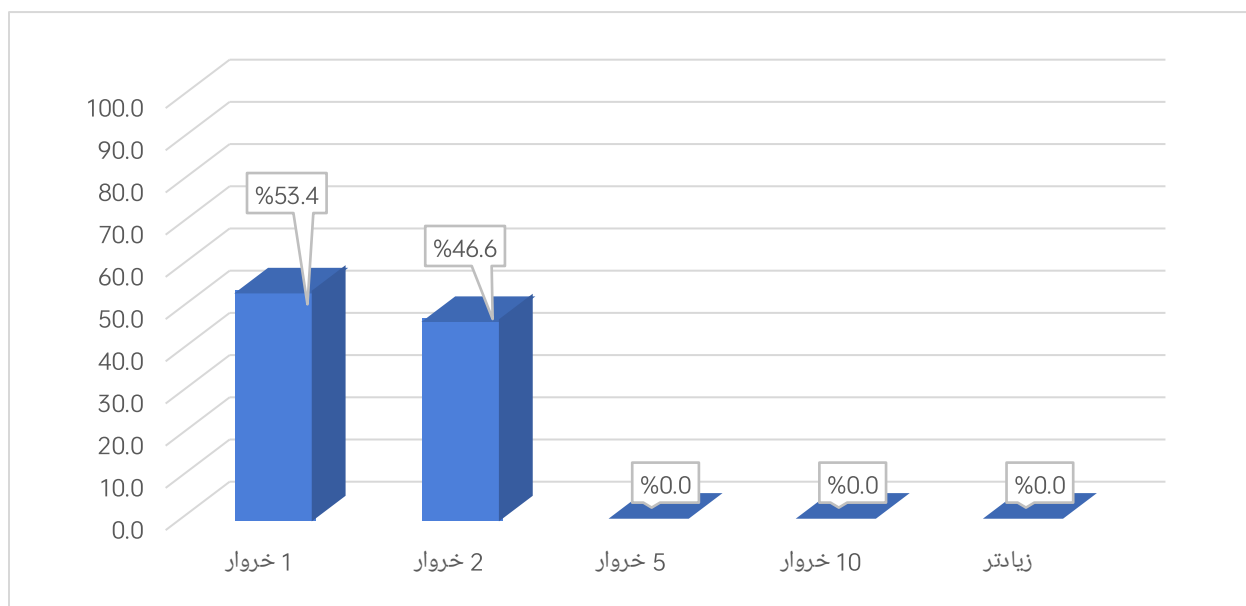
گراف 14: فیصدی مواد که برای گرم کردن خانه ها مردم استفاده میکنند

سوال (10): در طول سال به چی مقدار مواد سوخت برای پخت و پز استفاده میکنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که، 0% بیشتر از 1000 کیلو، 0% مردم 500 کیلو، 21.9% مردم 300 کیلو، 69.5% مردم 200 کیلو، 8.6% مردم کمتر از 100 کیلو استفاده میکنند.

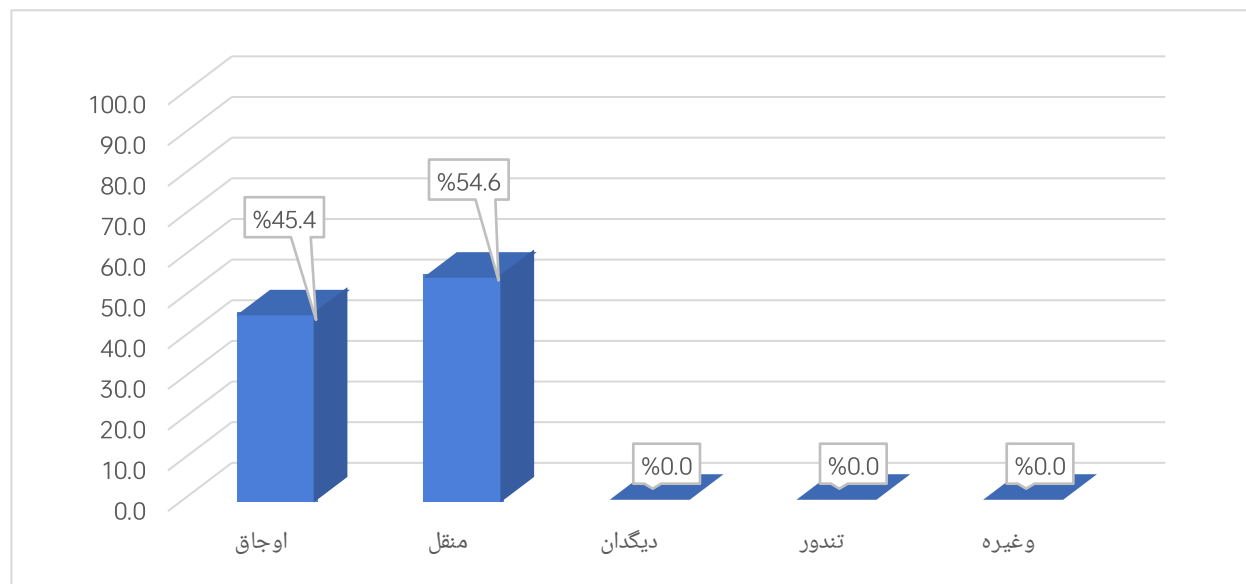
گراف 15: فیصدی مواد سوخت برای پخت و پز در طول سال

سوال (11): از کدام منبع یا وسیله برای پخت و پز در خانه استفاده میکنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که حدود ، 45.4% اوجاق، 54.6% منقل، 0% دیگران، 0% تندور، 0% از دیگر وسیله ، استفاده میکنند.

گراف 16: منبع که در پخت و پز مردم استفاده میکنند

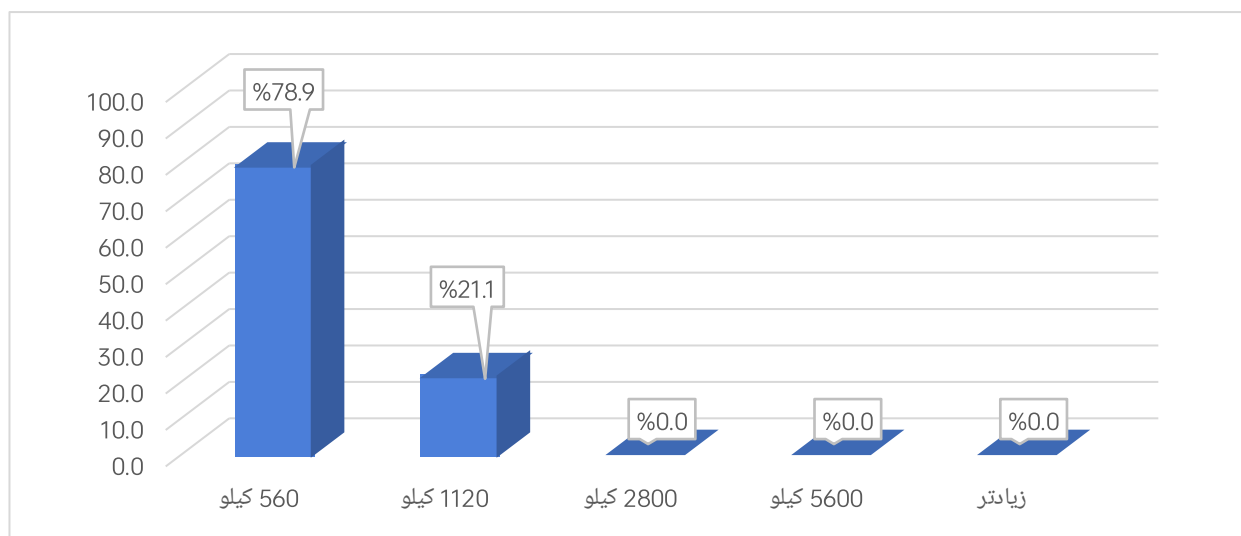
سوال (12): به چی مقدار چوب در طول سال شما استفاده میکنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که، 53.4% مردم 560 کیلو، 46.6%

مردم 1120 کیلو، 0% مردم 2800 کیلو، 0% مردم 5600 کیلو، 0% مردم زیادتر از 5600 کیلو ، استفاده میکردند.

گراف 17: فیصدی استفاده مردم از چوب در طول سال

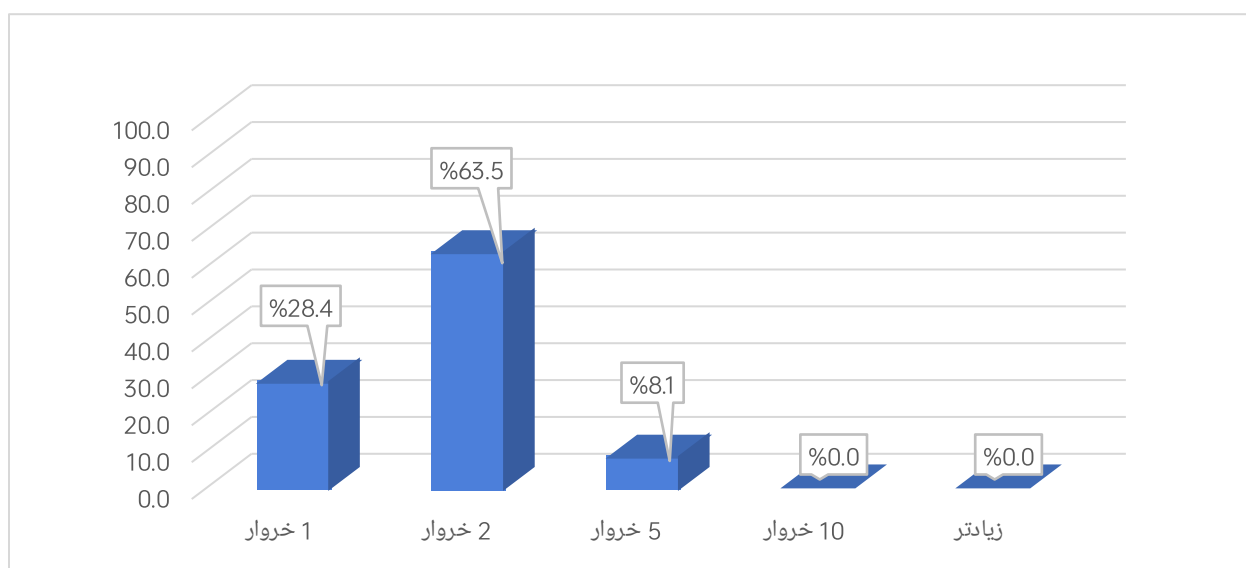
سوال (13): به چي مقدار از مواد سوخت براي گرمایش خانه استفاده میکنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که ، 28.4% مردم 560 کیلو، 63.5% مردم 1120 کیلو، 8.1% مردم 2800 کیلو، 0% مردم 5600 کیلو، 0% مردم زیادتز از

5600 کیلو استفاده میکردند.

گراف 18: فیصدی مواد سوخت برای گرمایش خانه ها

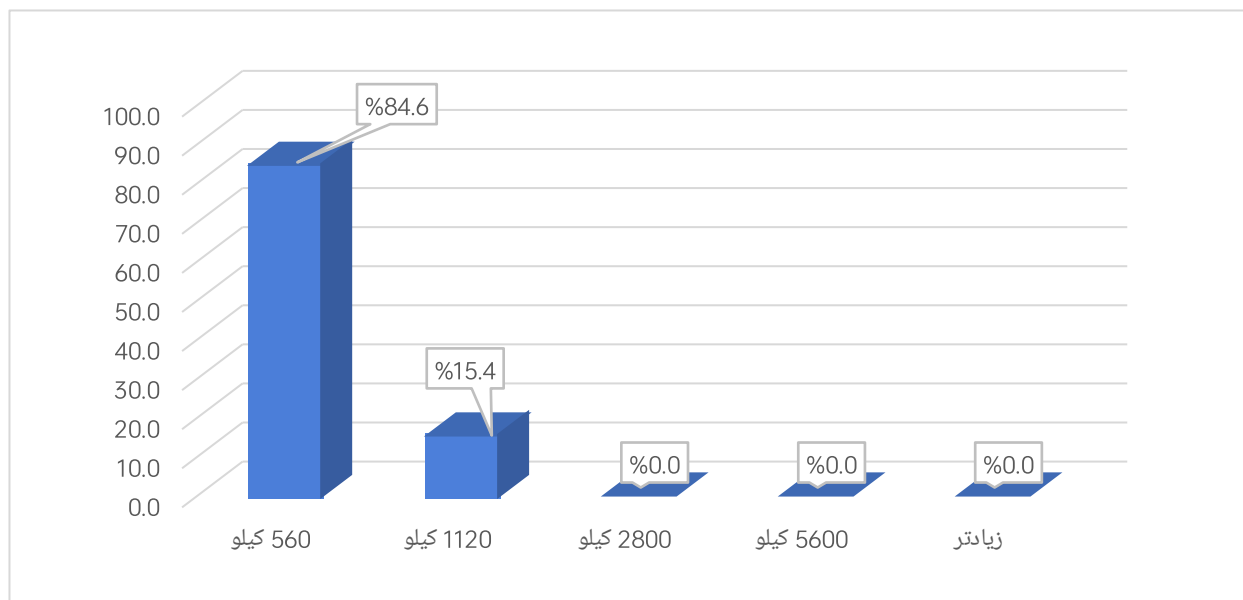
سوال (14): به چي اندازه چوب در زمستان شما استفاده میکنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج تحقیق نشان میدهد که، 78.9% مردم 560 کیلو، 21.1% مردم 1120 کیلو، 0% مردم 2800 کیلو، 0% مردم 5600 کیلو، 0% مردم زیادتز از 5600 کیلو

، استفاده میکردند.

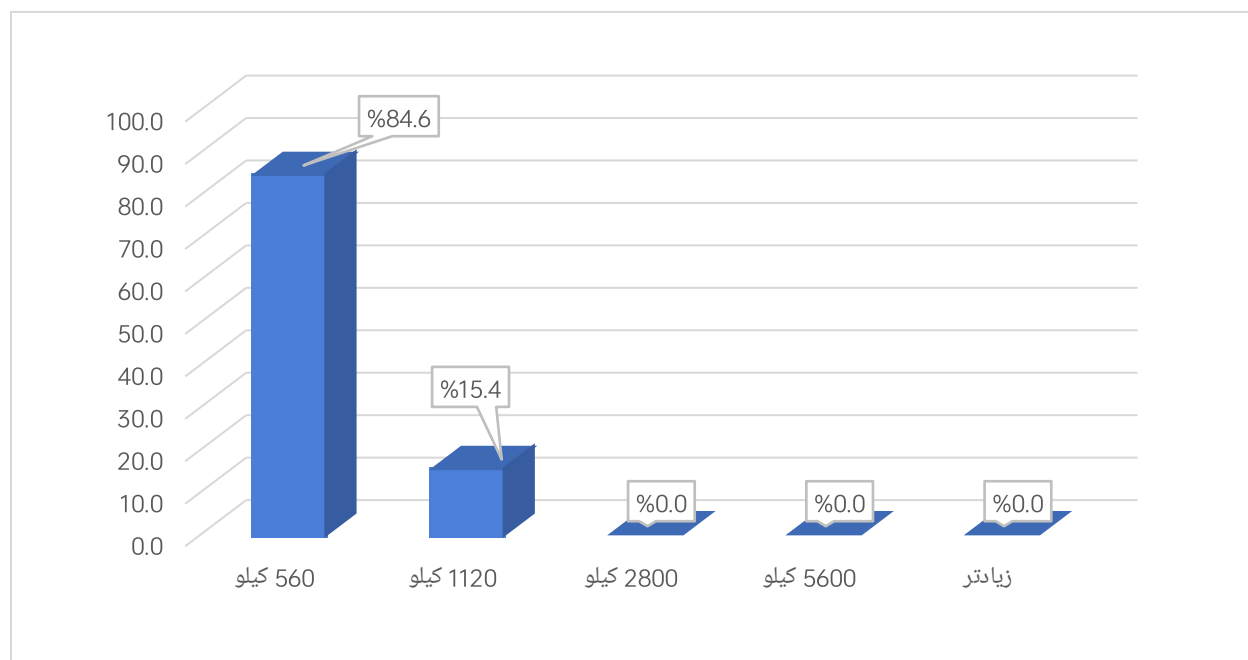
گراف 19: فیصدی چوب که مردم در زمستان استفاده میکنند

سوال (15): به چی مقدار نغال سنگ برای گرمایش در زمستان استفاده میکنید؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است از بین این تعداد افراد بعضی شان گفته که، 84.6% مردم 560 کیلو، 15.4% مردم 1120 کیلو، 0% مردم 2800 کیلو، 0% مردم 5600 کیلو، 0% مردم زیادتز از 5600 کیلو،

استفاده مینمودند.

گراف 20: فیصدی نغال سنگ که مردم در زمستان استفاده میکنند

سوال (16): به چی مقدار نغال سنگ برای گرمایش در طول سال استفاده میکنید؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که حدود ، 84.6% مردم

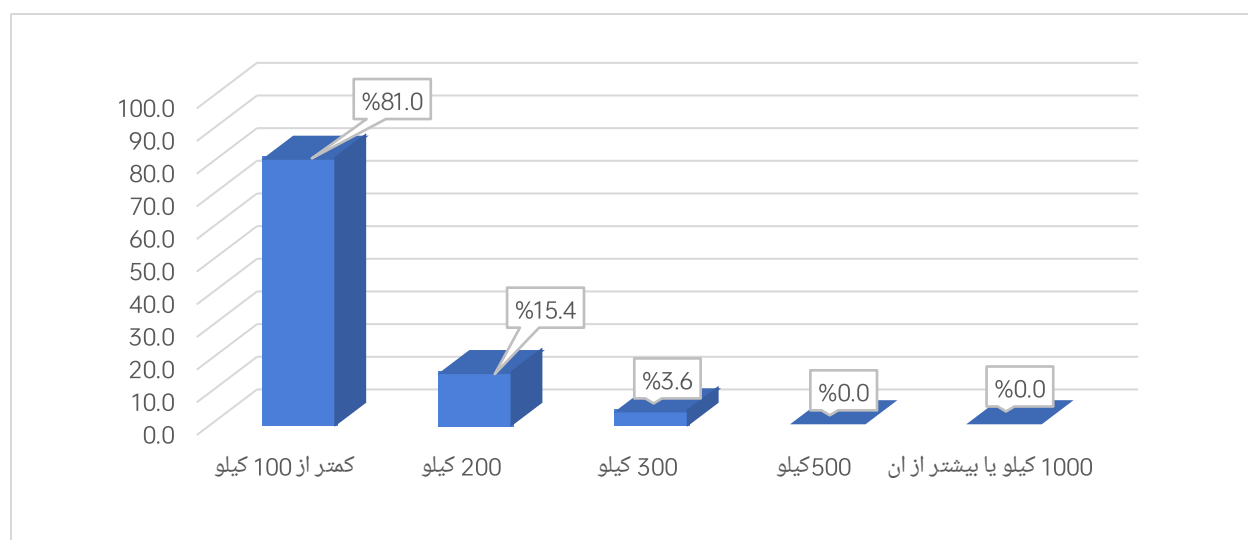
560 کیلو، 15.4% مردم 1120 کیلو، 0% مردم 2800 کیلو، 0% مردم 5600 کیلو، 0% مردم زیادت از 5600 کیلو، استفاده مینمودند.

گراف 21: فیصدی ذغال سنگ که مردم در طول سال استفاده میکنند

سوال (17): به چی مقدار گاز طبیعی برای گرمایش در طول سال استفاده میکنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است نتایج نشان میدهد که حدود، 81% مردم کمتر از 100 کیلو، 15.4% مردم 200 کیلو، 3.6% مردم 300 کیلو، 0% مردم 500 کیلو، 0% مردم 1000 کیلو یا بیشتر از آن، استفاده میکردند.

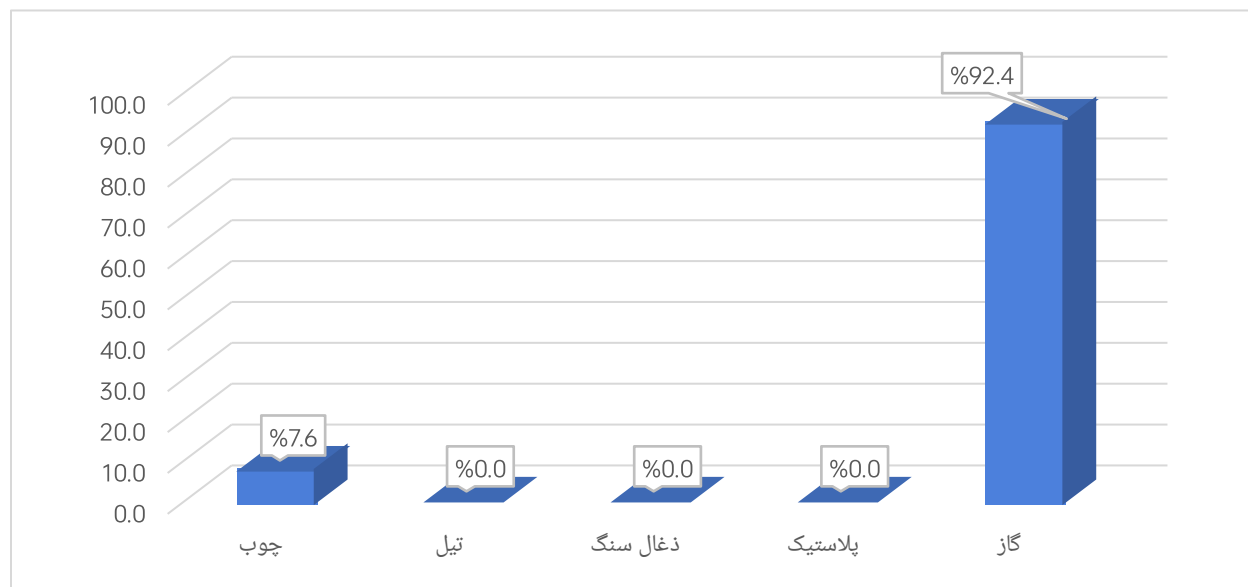
گراف 22: فیصدی گاز طبیعی که مردم در طول سال استفاده میکنند

سوال (18): از کدام نوع مواد سوخت برای پخت و پز استفاده میکنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که حدود، 92.4% گاز، 0% پلاستیک، 0% ذغال سنگ، 0% تیل، 7.6% چوب ، مردم مواد سوخت استفاده میکنند.

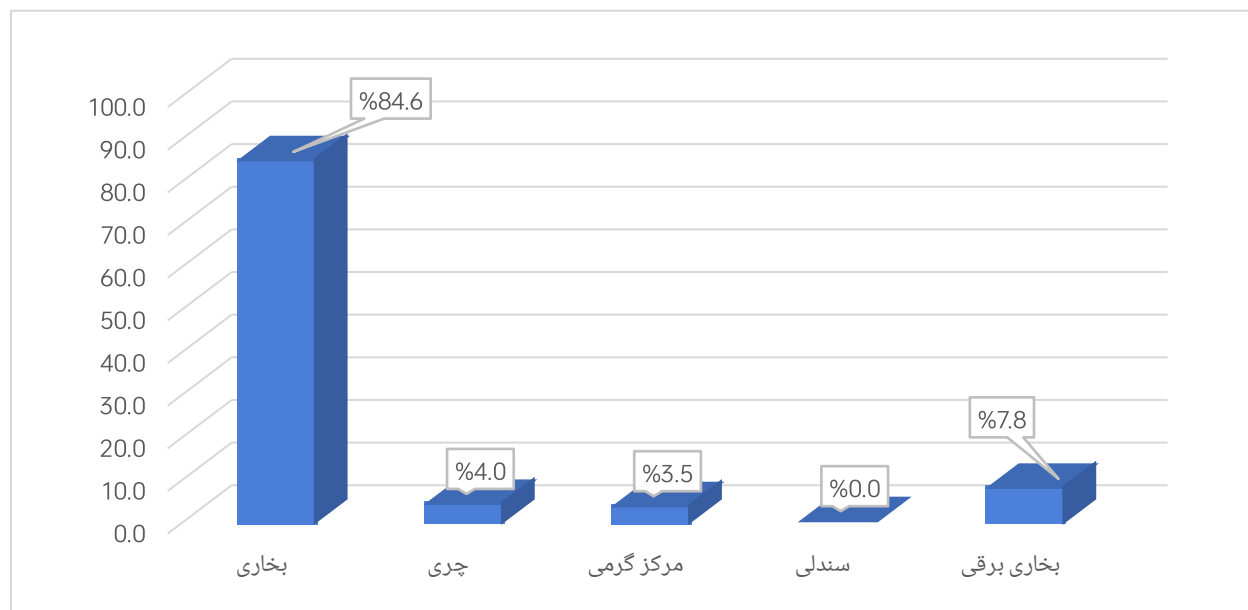

گراف 23: فیصدی مواد که مردم در بخش پخت و پز استفاده میکنند

سوال (19): برای گرمایش مسکن از کدام نوع ابزار یا وسیله گرمایشی استفاده میکنید؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است، نتایج نشان میدهد که حدود، 84.6% بخاری، 4% چری، 3.5% مرکز گرمی، 0% سندلی، 7.8% بخاری برقی، مردم برای گرمایش مسکن استفاده میکنند.

گراف 24: فیصدی ابزار که مردم برای گرمایش استفاده میکنند

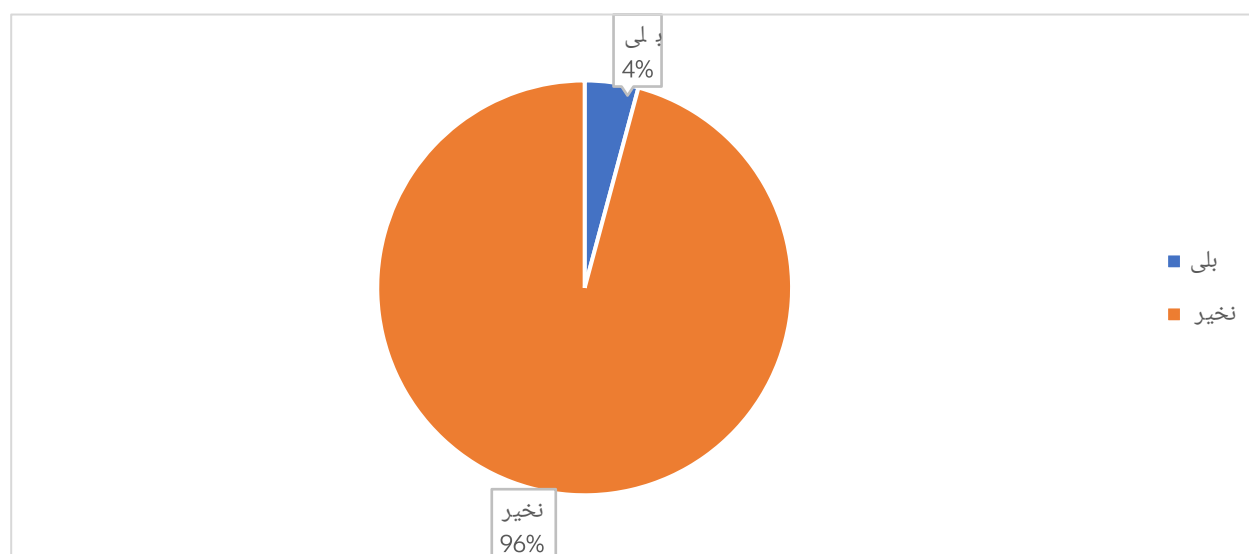
5.4 سوالات بخش سوم: عملکرد مردم در ارتباط به آلودگی هوا

سوالات بخش سوم عملکرد مردم و تعداد افراد
عملکرد مردم در ارتباط به آلودگی هوا و تعداد افراد که در این بخش جواب داده اند ما در جدول نشان داده ایم.

بخش جوابات		بخش سوالات عملکرد مردم			
نخیر		بلی		سوالات	نمبر مسلسل
فیصدی	تعداد	فیصدی	تعداد		
66%	253	34%	131	در گذشته از مواد سوخت پاک که آلودگی کم تولید میکرد استفاده میکردیند؟	1
0.3%	1	99.7%	383	در آینده میل دارید که از مواد سوخت پاک استفاده کنید؟	2
1%	4	99%	380	برای وسایل و ابزار های که کم آلودگی پخش میکند و در آینده زمینه استفاده اش مساعد شود استفاده میکنید؟	3
1%	4	99%	380	دوست دارین در عوض گاز برای روشن کردن خانه ها از انرژی سولری استفاده کنید؟	4
1%	4	99%	380	برای آگاهی عامه در مورد آلودگی هوا معلومات میدید؟	5
1%	4	99%	380	از اشخاص و مسولین که در بخش حفاظت محیط زیست و خصوصا آلودگی هوا وظیفه اجرا میکنند و به شما معلومات میدهند حمایت و همکاری میکنید؟	6
96%	368	4%	16	اگر برای شما پیشنهاد سوخت مواد مضره و مواد که محیط را آلوده میسازد در عوض مواد باکیفیت که قیمت آن اندک بلند باشد آیا مواد بی کیفیت را استفاده میکنید؟	7

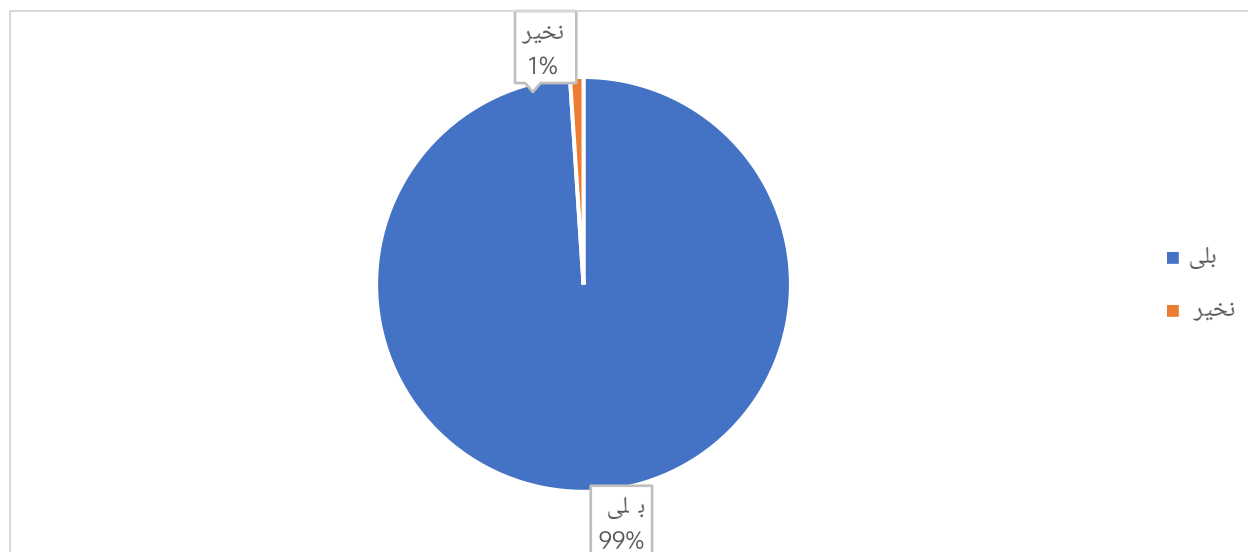
گراف 25: مجموعه فیصدی سوالات بخش عملکرد مردم

سوال (20): اگر برای شما پیشنهاد سوخت مواد مضره و مواد که محیط را آلوده میسازد در عوض مواد

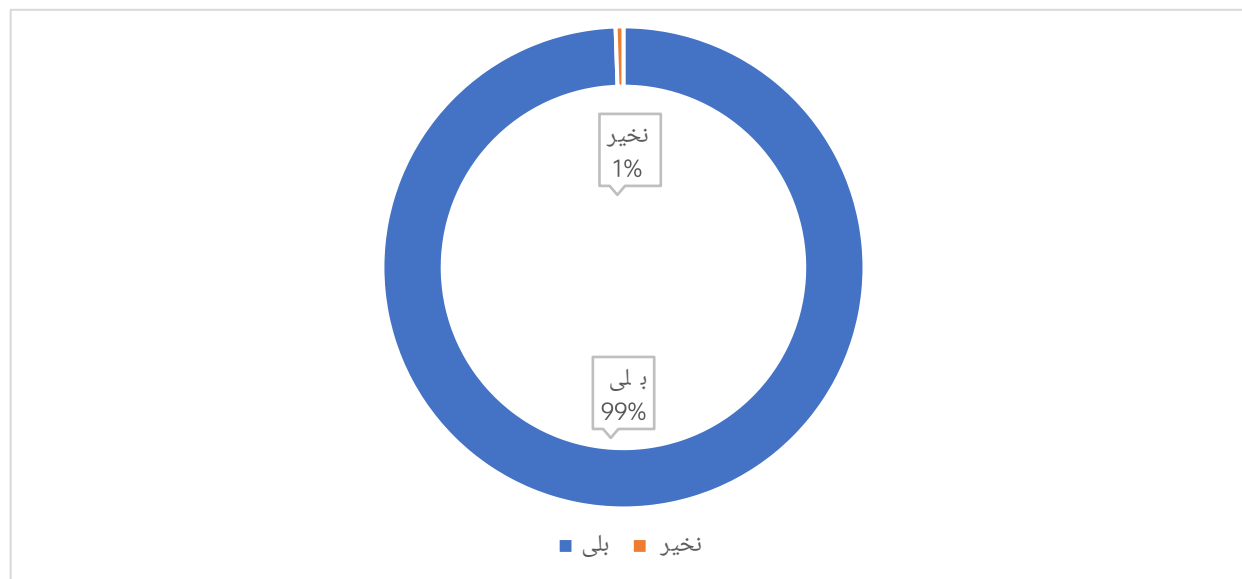
باکیفیت که قیمت آن اندک بلند باشد آیا مواد بی کیفیت را استفاده میکنید؟ این سوال هم در بین 384

نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که، 4% مردم بلی، 96% مردم نخیر، جواب داده اند.

گراف 26: فیصدی استفاده مواد بیکیفیت نسبت به مواد با کیفیت

سوال (21): از اشخاص و مسئولین که در بخش حفاظت محیط زیست و خصوصا آلودگی هوا وظیفه اجرا میکنند و به شما معلومات میدهند حمایت و همکاری میکنید؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که حدود، 99% مردم بلی، 1% مردم نخیر، جواب داده اند.

گراف 27: حمایت و همکاری مردم در قبال مسئولین محیط زیست

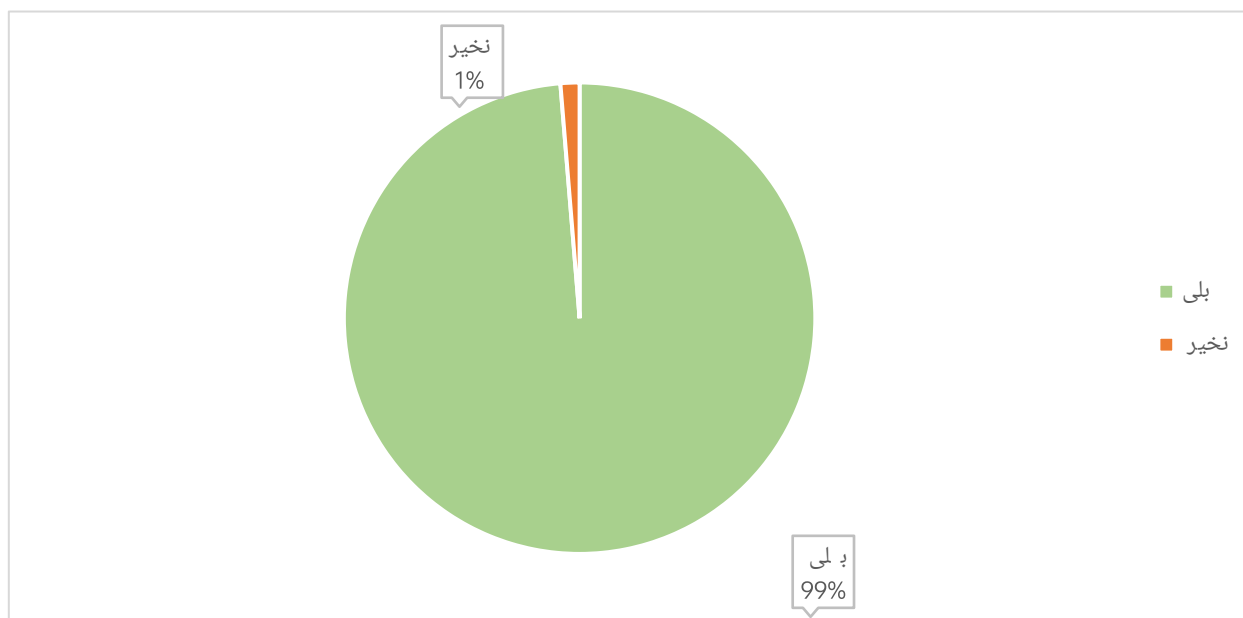
سوال (22): برای آگاهی عامه در مورد آلودگی هوا معلومات می‌دهید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است نتایج نشان میدهد که حدود، 99% مردم بلی، 1% مردم نخیر ، جواب داده اند.

گراف 28: اطلاع رسانی موضوعات محیط زیستی برای مردم توسط مردم

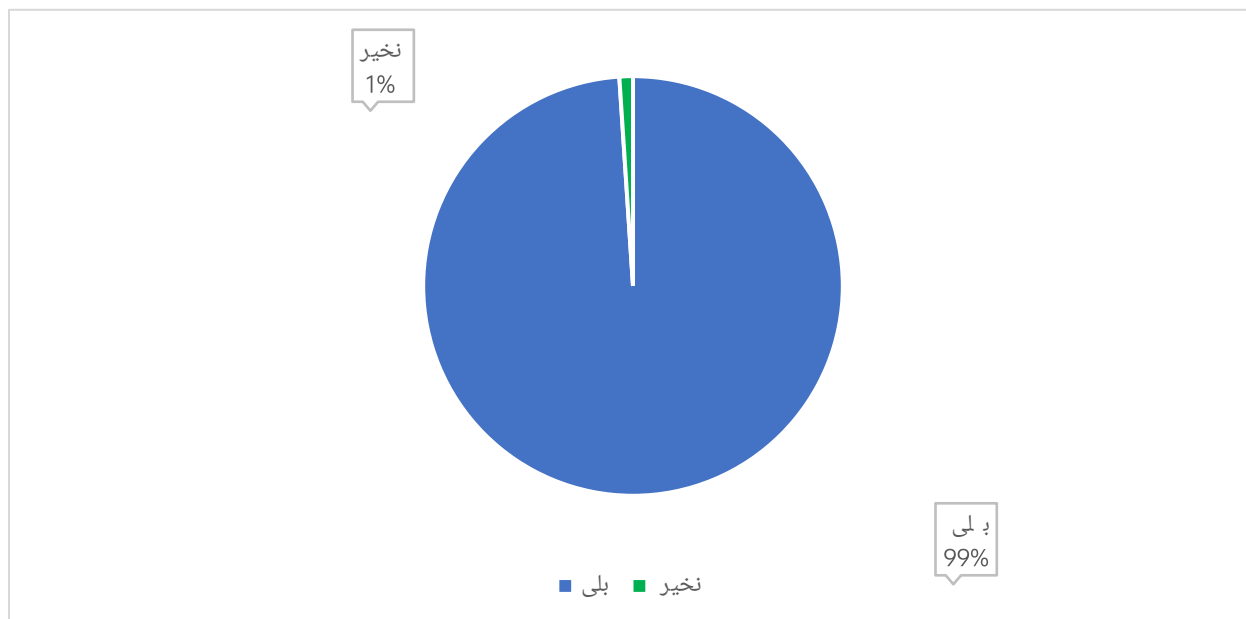
سوال (23): دوست دارین در عوض گاز برای روشن کردن خانه ها از انرژی سولری استفاده کنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که حدود، 99% مردم بلی، 1% مردم نخیر، پاسخ داده اند.

گراف 29: فیصدی استفاده انرژی پاک نسبت به دیگر انرژی ها

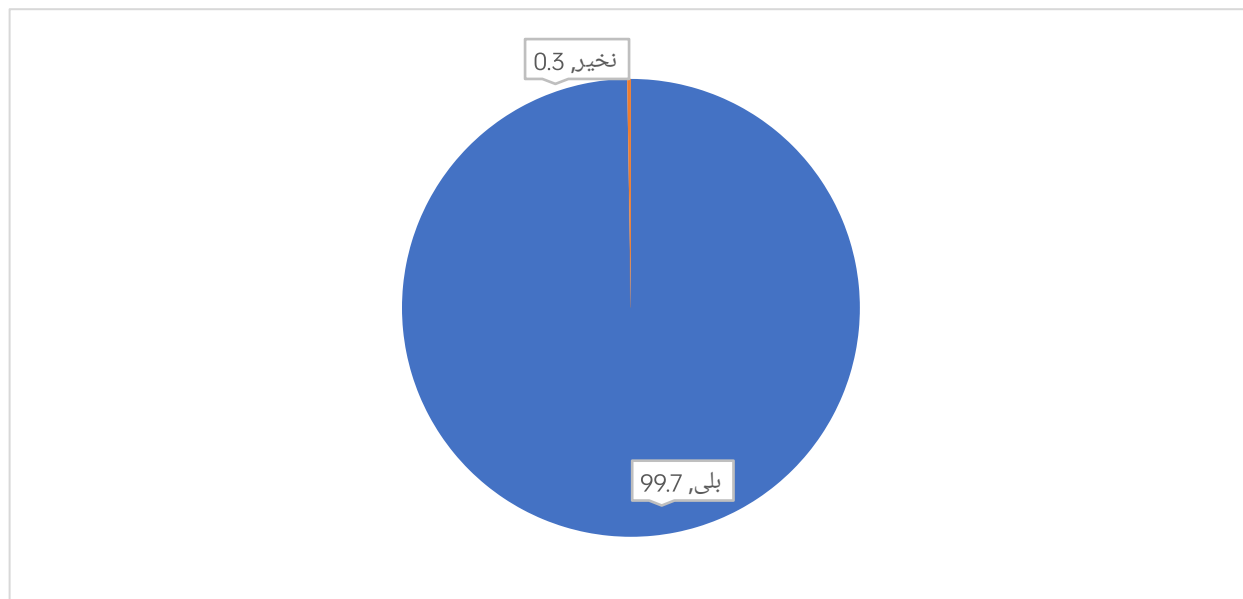
سوال (24): برای وسایل و ابزار های که کم آلودگی پخش میکند و در آینده زمینه استفاده اش مساعد شود استفاده میکنید؟ این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است ، نتایج نشان میدهد که حدود، 99% مردم بلی، 1% مردم نخیر پاسخ داده اند.

گراف 30: فیصدی ابزار که آلاینده کم تولید میکند

سوال (25): در آینده میل دارید که از مواد سوخت پاک استفاده کنید؟، این سوال هم در بین 384 نفر

که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است نتایج نشان میدهد که حدود، 99.7% مردم بلی، 0.3% مردم نخیر، جواب داده اند.

گراف 31: فیصدی مواد سوخت پاک بجای مواد بی کیفیت

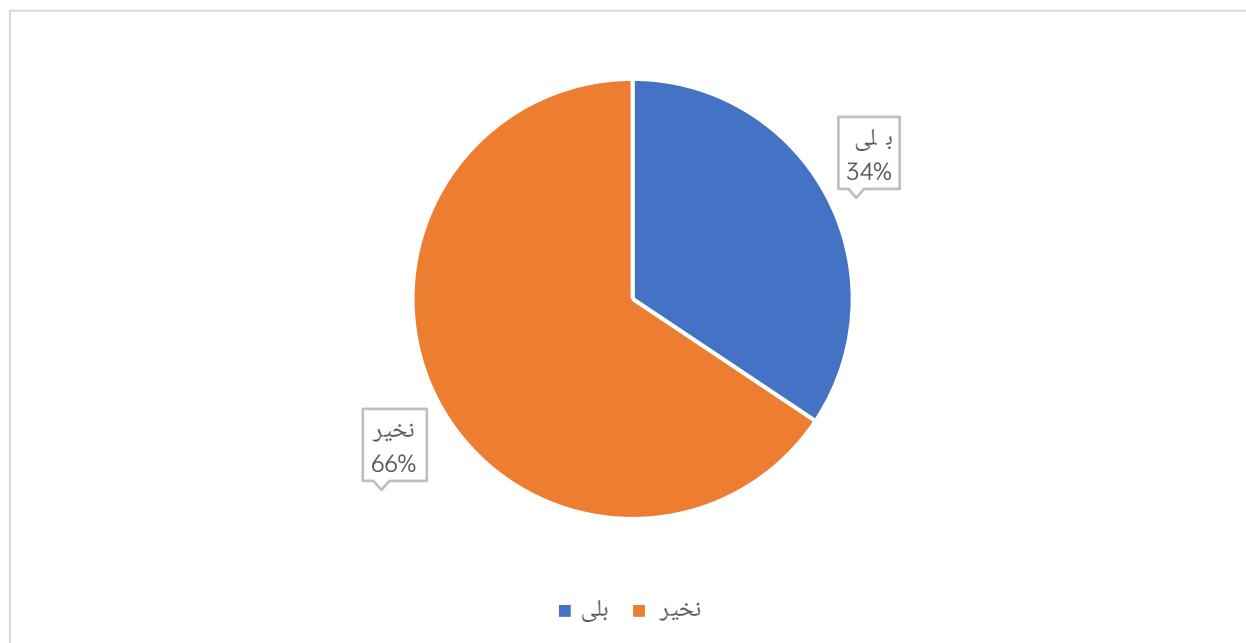
سوال (26): در گذشته از مواد سوخت پاک که آلودگی کم تولید میکرد استفاده میکردیند؟، این سوال هم در بین 384 نفر که شامل زن و مرد میباشد پرسان شده است، نتایج نشان میدهد که حدود، 34% مردم بلی، 66% مردم نخیر، پاسخ داده اند.

گراف 32: فیصدی مواد که مردم در گذشته از مواد پاک استفاده میکردند

6.4 مناقشه

اقدامات محیط زیستی دو شهر بزرگ دنیا در ارتباط به ساحات رهائشی و مقایسه با این منوگراف

در قرن 19 و 20 کشور انگلستان برای گرم کردن خانه ها و ادامه فعالیت صنایع از سوخت زغال استفاده میشد، اغلب آسمان پایتخت انگلیس پوشیده از دود و غباری غلیظ بود. یکی از بدترین شرایط آب و هوایی در این شهر به سال 1952 میلادی برمیگردد که با سرد شدن هوا افراد مجبور بودند از زغال بیشتری که اغلب از کیفیت بالایی برخوردار نبود استفاده کنند. در این سال دود و غبار غلیظ دید افقی را به شدت کاهش داد و در مدت چهار روز به فوت بیش از 10 هزار نفر منجر شد. در سال 1956 قانون هوای پاک در انگلیس به تصویب رسید. در این قانون دود ناشی از فعالیتهای خانگی و صنعتی در نظر گرفته شد و در شهرها و روستاها "مناطق کنترل

دود" اعمال شد و همچنان در چین (شهر پکن) رشد سریع صنعتی شدن در چین با افزایش شدید آلودگی هوا در این کشور همراه بود. نیروگاههایی با سوخت زغال در کنار افزایش تعداد

موترها در دهه 1980 هوای پکن را مملوء از ترکیبهای کیمیای خطرناک و آلوده کرد. در سال 2014 آکادمی علوم اجتماعی شانگهای در گزارشی اعلام کرد که به دلیل آلودگی هوا، این شهر تقریباً غیرقابل سکونت است. گزارش سال جاری سازمان ملل نشان میدهد در فاصله چهار ساله 2013 تا 2017 سطح ذرات ریز در هوای پکن کاهش 35 درصدی داشته درحالیکه سطح این آلاینده در مناطق مجاور حدود 25 درصد کاهش یافته است. این کاهش در نتیجه اقداماتی بوده که در مدت دو دهه و از سال 1998 آغاز شد. از آن زمان دولت چین استانداردهای آلایندهای دقیقتری را اعمال و سیستمهای پیشرفته کنترل کیفیت هوا را ایجاد کرد. (گزارش آکادمی علوم اجتماعی شانگهای، 2014)

نظر به تحقیق که انجام یافته میزان استفاده ذغال سنگ و چوب در ساحات رهائشی ناحیه هفتم شهر کابل بسیار زیاد است هرچند در این دو کشور جهان هم در اوایل استفاده ذغال سنگ و چوب در ساحات رهائشی بیشتر بود اما بعد از چند مدت این دو کشور توانستند نظر به قوانین که گذاشته بودند و تصفیه خانه های که ساخته بودند این معطله را رفع نمایند و شهر خود را از این آلودگی پاک کنند. و همچنان اگر در بخش استفاده ذغال سنگ، چوب و مواد بی کیفیت اقدامات جدی را مسولین انجام ندهند شاید که ناحیه هفتم یکی از آلوده ترین ناحیه ها در شهر کابل گردد. و همچنان یکی از ارگان های شخصی تحقیق در باره آلودگی هوای ناحیه هفتم شهر کابل نموده اند بنام (بنیاد هاینریش بل افغانستان) و مرجع تحقیق (موسسه انکشاف روانی - اجتماعی فکر) و مولف این تحقیق (عباس) و در خزان سال 1396 تحقیق نمودند که در باره ناحیه هفتم چنین فرموده اند.

نشانه های جسمانی اختلال روانی منتج از آلودگی محیط زیست اولین و مهمترین شکایت روانی است که توسط اشتراک کننده گان ناحیه 7 و بیشتر توسط آقایان گزارش شده است اضطراب و اختلالات خواب و پرخاشگری با پراکندگی مشابهی گزارش شده است. اضطراب و اختلال خواب در بانوان و پرخاشگری بیشتر در آقایان مشاهده شده است.

کاهش عملکرد اجتماعی دیگر واکنش روانی به آلودگی محیط زیست بوده که توسط اشتراک کنندگان گزارش شده است و افسردگی آخرین واکنش روانی بوده که با پراکندگی نسبتاً زیاد در بانوان بیشتر مشاهده شده است. آلودگی محیط زیست در این ناحیه از شهر کابل دو جنس را به صورت یکسان تحت تاثیر قرار نداده است. این آلودگی ها بانوان را بیشتر از آقایان متاثر ساخته است و تنها در مقیاس نشانه های جسمانی بیماری روانی آقایان بیشتر از بانوان متاثر شده اند. همچنان یکی از انجیران که بنام محب الله عمری و موضوع منوگراف شان (ارزیابی دانش مردم در باره آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل) است در سال 1400 در بخش دانش چنین

فرموده است، در ناحیه هفتم از 384 نفر 67.98% این تعداد مرد در باره آلودگی هوا معلومات دارند. و فیصدی که در این تحقیق شده در بخش دانش مردم در ناحیه هفتم شهر کابل از 384 نفر 40% مردم به شکل متوسط میدانند. در اخیر به این نتیجه میرسیم که ساحات رهایشی عامل اصلی آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل میباشد.

فصل پنجم

نتایج و پیشنهادات

1.5 نتیجه گیری

1: تحقیقی که در باره آلودگی هوا از ساحات رهایشی ناحیه هفتم شهر کابل انجام یافته چنین نتیجه نشان میدهد که در بخش دانش مردم این ناحیه به شکل متوسط در باره آلودگی هوا معلومات دارند و در عموم ناحیه هفتم شهر کابل از ساحات رهایشی دچار آلودگی هوا شده و علت آن هم استفاده بیش از حد مواد سوخت چون نغال سنگ، چوب و مواد بیکیفیت بوده و وسایل که استفاده میکنند از قبیل بخاری عادی یا وطنی بیشتر باعث آلودگی هوا میشود، این ناحیه در زمستان از ساحات رهایشی دچار آلودگی شده و در دیگر فصل ها از ترانسپورت و ساحات رهایشی دچار آلودگی هوا میشود.

2: کیفیت آلودگی هوا در سال های پسین به شکل متوسط 50% یعنی هم در سال های گذشته و هم در سال های آخر کیفیت آلودگی هوا یکسان بوده در ناحیه هفتم شهر کابل و همچنان 63% مردم گفته اند که ساحات رهایشی بسیار زیاد باعث آلودگی هوا میشود و

همچنان 51% مردم سیستم گرمایشی را عامل اصلی آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل میگویند، و 59.9% مردم گفته اند که سیستم پخت و پز بسیار کم باعث آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل میشود. و 64.1% مردم میگویند که ساحات رهایشی و ترانسپورت به شکل متوسط در این ناحیه باعث آلودگی هوا در ناحیه هفتم شهر کابل میشود.

3: در بخش رفتار مردم در باره آلودگی هوا مردم میگویند که فصل زمستان بیشترین آلودگی را نسبت به دیگر فصل ها دارد، در بخش استفاده مواد سوخت در ساحات رهایشی 63% مردم ذغال سنگ استفاده میکنند و 19.9% مردم چوب استفاده میکنند. در این ناحیه بیشترین استفاده مواد سوخت ذغال سنگ میباشد. به همین فیصدی مردم در بخش گرم کردن خانه ها ذغال سنگ و چوب مردم استفاده میکنند. در بخش پخت و پز بیشترین مردم از گاز استفاده میکنند و 69.5% مردم در طول یک سال 200 کیلو گاز استفاده میکنند. و در بخش پخت و پز تنها دو ابزار یا وسیله استفاده میشود اوجاق و منقل.

4: همچنان استفاده چوب مردم این ناحیه 53.4% شان 560 کیلو در طول سال و 46.6 مردم 1120 کیلو در طول سال استفاده میکنند، و 78.9% مردم در زمستان 560 کیلو چوب استفاده میکنند. و همچنان نسبت به چوب ذغال سنگ زیادتیر در ناحیه هفتم شهر کابل استفاده میشود 84.6% مردم 560 کیلو در طول سال و زمستان ذغال سنگ استفاده میکنند. و برای گرمایش مسکن تنها یک وسیله زیادتیر استفاده میشود و عبارت از بخاری وطنی میباشد.

5: در بخش عملکرد مردم در بخش آلودگی هوا مردم علاقه زیاد دارند که از مواد با کیفیت که آلودگی کم تولید کند استفاده کنند و همچنان مردم حمایت میکنند از مسولین که در بخش محیط زیست کار میکند، و همه مردم برای دیگران آگاهی عامه میدهند و همچنان در آینده میل دارند که از مواد سوخت پاک استفاده کنند. و همچنان علاقه زیاد به وسایل که آلودگی کم پخش میکند و زمینیش مساعد شود استفاده میکنند، همچنان دوست دارند که در عوض گاز برای روشن کردن خانه ها از انرژی سولری استفاده کنند، هرچند در گذشته از مواد سوخت پاک که آلودگی کم تولید میکرد 34% مردم این ناحیه استفاده میکردند اما 66% مردم از مواد سوخت پاک استفاده نمی کردند.

2.5 پیشنهادات

1. ممنوع قرار دادن ورود هر نوع ابزارهای کهنه که در ساحات رهایشی آلوده گی بیشتر تولید میکند.
2. مردم خود را مکلف به غرض نهالها نموده و هر کس به اندازه لازم در خانه و اطراف خانه خویش درخت غرض و پرورش نماید.
3. بلند بردن دانش مردم در ارتباط به آلودگی هوا توسط دولت، نهاد های شخصی و رسانه ها
4. مردم باید از منابع پاک سوخت برای گرمایش و پخت و پز استفاده کنند، بجای منابع که باعث آلودگی هوا میشود.
5. اداره ملی حفاظت محیط زیست افغانستان به منظور شناسایی دقیق عوامل آلوده گی هوا ضرورت است دستگاه های تثبیت کیفیت هوا را در نقاط مختلف شهرها بخصوص در ناحیه هفتم شهر کابل که دستگاه های تثبیت هوا وجود ندارد نصب کند تا میزان دقیق آلودگی هوا و ارقام دقیقتر به دست بیاورند.
6. برای حل مشکلات آلودگی هوا ناحیه هفتم شهر کابل به زمان و برنامه ریزی های دقیق ضرورت است.
7. کمیسیون روی برنامه ها و پروژه های بزرگ محیط زیستی مانند انرژی های پاک تعویض سیستم های سوخت وسایط و ده ها مشکل محیط زیستی برنامه تدوین کنند و آن برنامه ها را با توجه به امکانات، قدم به قدم توسط نهاد های ذیربط عملی کنند.
8. عالمان خود را مکلف دانسته و در باره ضرر های آلودگی هوا برای مردم تبلیغ کنند تا از استفاده مواد مضره اجتناب ورزند.

ماخذ

1. منوگراف (آلوده گی هوا در شهر کابل و خطرات ناشی از آن) (قادری) (1393)
2. بررسی تاثیرات آلوده گی محیط زیست بالای صحت عمومی " صحت روانی و جسمی " ، اکتبر 2017 (عباس)
3. Environmental Management system ، پوهنیار سید عاصف سعادت ، 1396
4. اداره احصایه مرکزی (NSIA) سال 2020
5. آلودگی هوا و راه های حل آن در شهر های بزرگ افغانستان (عطاالله وکیلی) (28-6-1399)
6. منوگراف (کیفیت آبهای زیر زمینی ساحه بیست هزاری) (محمد طیب قادری) (1398)
7. گزارش وزارت صحت عامه افغانستان سال 2020
8. تغییر اقلیم ، پوهاند دوکتور حبیب ، سال 1397
9. گزارش وضعیت آلودگی هوای شهرکابل (اداره ملی حفاظت محیط زیست) (ریاست نظارت و تفتیش محیط زیستی آمریت تحلیل و تجزیه آلودگی ها)
10. ریاست ناحیه هفتم شاروالی کابل
11. (گزارش آکادمی علوم اجتماعی شانگهای، 2014)

12. منوگراف (آلودگی شهر کابل و تاثیرات آن بر رفتارهای اجتماعی شهر نشینان کابل) (جمشیدی) (1396)
13. Environmental Pollution (Household air pollution and personal exposure to air pollutants in rural China a review), March 2018, Wei Du, Yuanchen Chen
14. Canepa, E., Modesti, F., Rato, C.F., (2000), Evaluation of the SAFE-AIR code against Air pollution field and laboratory experiments atmospheric environment. 34, 4805-4818.
15. Climate and Clean Air Coalition (2016). Bricks Success Story: Nepal Building Back Better 14 December Available on <http://www.ccacoalition.org/en/news/bricks-success-story-nepal-building-back-better>.
16. Hessami, Z., Avishan, M., (2006), Challenges for Sustainable Development in Air Pollution or Emphasis on Transportation. Second Conference of Air Pollution and its Effect on Health. p. 3225. (In Persian)
17. Khorasanian, Z., (2013), Evaluation of the Effectiveness of Air Pollution Control Programs in Tehran Using Qualitative Analysis of the Dissertation. Master's thesis, Natural Sciences Research Institute of Shahid Beheshti University, p. 114. (In Persian)
18. United Nations (2015b). Global Sustainable Development Report 2015. Available on <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>.
19. United Nations Children's Fund (2016). Clear the Air for Children. Available on https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_Clear_the_Air_for_Children_30_Oct_2016.pdf
20. Vicent, A.B –San Feliu, T., Jordan, M.M., (2012), Assessment of PM10, As, Cd, Ni and Pb, Journal of Environmental Management, 108(12), 92-101.
21. World Health Organization (2017b). Inheriting a Sustainable World: Atlas on Children's Health and the Environment. Geneva. Available on <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/254677/1/9789241511773-eng>.
22. World Health Organization, Regional Office for Europe and Organization for Economic Cooperation and Development (2015). Tb

---

ضمایم:

پوهنځی محیط زیست
د پارتمنت علوم محیط زیست
پرسشنامه تحقیق برای اتمام دوره لیسانس

(این پرسشنامه تحقیقی جمع آوری معلومات برای تکمیل مونوگرافم که برای دوره لیسانس در پوهنتون کابل یک شرط اساسی میباشد است هدف این تحقیق علمی مطالعه و شناسای آلودگی هوا از ساحات رهائشی ناحیه هفتم شهر کابل و تاثیرات محیط زیستی آن در منطقه مذکور میباشد . برای این هدف معلومات در مورد استفاده از وسایل ، مواد وسوخت که بمنظور گرمایش و پخت وپز ناحیه مذکور استفاده صورت میگیرد و باعث آلودگی هوا در منطقه میشود مطالعه میگردد . در آخر قابل یادآوریست که معلومات ارایه شده شما محفوظ میماند)

1. معلومات پاسخ دهنده گان:

درجه تحصیلی	حالت مدنی:.....	شغل:	عاید ماهانه فامیل 1000 -
5000			
جنسیت:.....	سن: 18 - 12	30 - 18	بالاتر از 30
10000-			
20000			
50000			
			- 10000
			- 20000

2. سوالات بخش اول: دانش مردم در باره آلوده گی هوا (یک یا چند گزینه را انتخاب نمایند)

نمبر مسلسل	سوالات				
	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد
	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					
6					

3. سوالات بخش دوم: رفتار و عملکرد مردم در ارتباط به آلوده گی هوا (یک یا چند گزینه را انتخاب نمایند)

6	در کدام فصل آلوده گی هوا در ناحیه هفتم زیادتر است؟	بهار	تابستان	خزان	زمستان
7	در ساحات رهایشی کدام مواد سوخت زیادتر استفاده میشود؟	چوب	تیل	ذغال سنگ	پلاستیک
8	از کدام نوع مواد سوخت برای گرم کردن خانه ها استفاده میکنید؟	چوب	تیل	ذغال سنگ	پلاستیک

1000 کیلو یا بیشتر از آن	500 کیلو	300 کیلو	200 کیلو	کمتر از 100 کیلو	در طول سال به چی مقدار مواد سوخت برای پخت و پز استفاده میکنید؟	9
و غیره	تندور	دیگدان	منقل	اوجاق	از کدام منبع یا وسیله برای پخت و پز در خانه استفاده میکنید؟	10
زیادتر	10 خروار	5 خروار	2 خروار	1 خروار	به چی مقدار از مواد سوخت برای گرمایش خانه استفاده میکنید؟	11
زیادتر	10 خروار	5 خروار	2 خروار	1 خروار	به چی مقدار چوب در طول سال شما استفاده میکنید؟	12
زیادتر	10 خروار	5 خروار	2 خروار	1 خروار	به چی اندازه چوب در زمستان شما استفاده میکنید؟	13
1000 کیلو یا بیشتر از آن	500 کیلو	300 کیلو	200 کیلو	کمتر از 100 کیلو	به چی مقدار گاز طبیعی برای گرمایش در طول سال استفاده میکنید؟	14
زیادتر	10 خروار	5 خروار	2 خروار	1 خروار	به چی مقدار ذغال سنگ برای گرمایش در طول سال استفاده میکنید؟	15
زیادتر	10 خروار	5 خروار	2 خروار	1 خروار	به چی اندازه ذغال سنگ در زمستان شما استفاده میکنید؟	16
گاز	پلاستیک	ذغال سنگ	تیل	چوب	از کدام نوع مواد سوخت برای پخت و پز استفاده میکنید؟	17
بخاری برقی	سندلی	مرکز گرمی	چری	بخاری	برای گرمایش مسکن از کدام نوع ابزار یا وسیله گرمایشی استفاده میکنید؟	18

4. سوالات بخش سوم: رفتار و عملکرد مردم در ارتباط به آلوده گی هوا (یک یا چند گزینه را انتخاب نمایند)

نخیر	بلی	در گذشته از مواد سوخت پاک که آلوده گی کم تولید میکرد استفاده میکردیند؟	19
نخیر	بلی	در آینده میل دارید که از مواد سوخت پاک استفاده کنید؟	20
نخیر	بلی	برای وسایل و ابزار های که کم آلوده گی پخش میکند و در آینده زمینه استفاده اش مساعد شود استفاده میکنید؟	21
نخیر	بلی	دوست دارین در عوض گاز برای روشن کردن خانه ها از انرژی سولری استفاده کنید؟	22
نخیر	بلی	برای آگاهی عامه در مورد آلوده گی هوا معلومات میدید؟	23

نخیر	بلی	از اشخاص و مسولین که در بخش حفاظت محیط زیست و خصوصا آلودگی هوا وظیفه اجرا میکنند و به شما معلومات میدهند حمایت و همکاری میکنید؟	24
نخیر	بلی	اگر برای شما پیشنهاد سوخت مواد مضره و مواد که محیط را آلوده میسازد در عوض مواد باکیفیت که قیمت آن اندک بلند باشد آیا مواد بی کیفیت را استفاده میکنید؟	25

نظریات و پیشنهادات تان:

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**